

ПРОГРАМ
СТАЛНЕ ОБУКЕ ЗА 2015. год.

САДРЖАЈ

1. Програм сталне обуке судија кривичних одељења, заменика јавних тужилаца и судијских и тужилачких помоћника	3
2. Програм сталне обуке судија и судијских помоћника грађанских одељења	20
3. Програм сталне обуке судија, саветника и помоћника привредних судова.....	28
4. Програм сталне обуке судија, саветника и помоћника управног суда	38
5. Програм сталне обуке о Европској конвенцији о људским правима и основним слободама	51
6. Програм сталне обуке у области права Европске Уније.....	67
7. Програм сталне обуке судија прекршајних судова.....	73
8. Програм обуке о заштити узбуњивача.....	77
9. Посебни програм сталне обуке судија ванпарничних одељења „Пословна способност као предуслов равноправности пред законом за особе са инвалидитетом“.....	81
10. Посебни програм сталне обуке „Судијска/јавнотужилачка етика“	86
11. Програм обуке предавача	88
12. Програм обуке ментора	90

1. Програм сталне обуке обуке судија кривичних одељења, заменика јавних тужилаца и судијских и тужилачких помоћника

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија из области кривично-процесног и кривично-материјалног права
- **ИЗБОР ТЕМА:** теме обуке одређене су на основу исказаних образовних потреба судија у анкети Правосудне академије и на основу, од стране радне групе за кривично право уочених најчешћих пропуста у практичном раду.
- **КОРИСНИЦИ:** корисници програма су све судије из области кривичног права а за поједине теме и судијски помоћници (главни претрес и пресуда, жалба и поступак по жалби).
- **ТРАЈАЊЕ:** у правилу једнодневни или дводневни семинари, уз могућност измена у случају потребе.
- **УЧЕСНИЦИ:** групе од по 30 судија и судијских помоћника (за теме за које се обука спроводи и у односу на њих). Из седишта виших судова у којима се семинари одржавају, као и подручних судова који географски гравитирају тим судовима.
- **БРОЈ ПРЕДАВАЧА:** у зависности од теме
- **МЕСТО ОДРЖАВАЊА СЕМИНАРА:** виши судови а према распореду који утврди радна група за сваку поједину тему едукације.
- **НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:** предавања са презентацијама, рад у групама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **ТЕМЕ СЕМИНАРА ОДНОСНО ЕДУКАЦИЈА**

1. Спровођење истраге

2. *Главни претрес и пресуда*
3. *Радње доказивања, вредновање доказа и „посебне доказне радње“*
4. *Недозвољени докази*
5. *Мере за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење поступка*
6. *Међународно правна помоћ и издавање осуђених и окривљених лица*
7. *Жалба и поступак по жалби*
8. *Кривична дела против привреде*
9. *Кривична дела против службене дужности*
10. *Кривично дело прање новца и финансирање тероризма*
11. *Основи искључења противправности и кривице*
12. *Високотехнолошки криминал*

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије и тужиоци основних/виших/апелационих судова/тужилаштва, адвокати и полиција

1.Тема: Заједничка обука о спровођењу истраге

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Координација између јавног тужиоца и полиције и улоге главних учесника у поступку (отворена дискусија)
- Упознавање са случајем (*раду у групама*)

- Одузимање предмета (*рад у групама*)
- Хапшење (*отворена дискусија*)
- Препознавање гласа (*рад у групама – отворена дискусија*)
- Разумевање појма осетљивости уопште као и у специфичном контексту кривичног поступка (*интерактивна презентација, дискусија и радионица*)
- Додатне информације о случају (*тужилац одлучује или да директно и неформално разговара са сведоком или пак да наложи службенику полиције да покуша да убеди сведока да сведочи*)
- Како поступати са осетљивим сведоком/жртвом: први контакт (полиција), истрага (тужиоци/адвокати одбране), главни претрес (судија) (*вежбе у малим групама, презентација и дискусија*)
- Испитивање осетљивог сведока/жртве (*радионица и дискусија*)
- Мере заштите: њихова ефикасност и спровођење (*вежбе у малим групама, презентација и дискусија*)

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије и тужиоци основних/виших/апелационих судова/тужилаштва, адвокати и полиција

1.Тема: Специјалистичка обука о спровођењу истраге

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Координација између јавног тужиоца и полиције и професионалне дужности кључних учесника у истрази
- Упознавање са случајем и први кораци у истрази
- Компјутерска форензика
- Додатне информације о случају и планирање истраге (*рад у групама*)
- Финансијске истраге
- Како поступати даље – одговарање на постављена питања (*отворена дискусија*)
- Дактилоскопија
- Презентација случаја (*презентација случаја*)
- Додатне информације о случају и преговарачке вештине
- Споразум о признању кривичног дела

- Сумирање расположивих доказа и завршна анализа

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије и тужиоци основних/виших/апелационих судова/тужилаштва, адвокати и полиција

1.Тема: Округли сто након заједничке и специјалистичке обуке о спровођењу истраге

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта апелационих судова.

Списак тема:

- Обим судске контроле споразума о признању кривичног дела посебно да ли је суд овлашћен/дужан да испитује:

1) споразум у погледу правне и чињеничне конзистентности између признања окривљеног и кривичног дела које је предмет споразума?

Нпр.: шта ако:

а) признање окривљеног јасно указује на једно кривично дело али се споразум односи на друго кривично дело – *погрешна правна квалификација чињеница, или*

б) признање окривљеног је у складу са кривичним делом које је предмет споразума али докази који се налазе у списима јасно указују на друго кривично дело – *чињенично одступање између признања и доказа?*

2) санкцију договорену између странака како са аспекта њене законитости тако са аспекта њене адекватности?

Нпр.: шта ако суд сматра да договорена казна, иако је у складу са законским

распоном казне, представља јасно кршење општих правила о одмеравању казне садржаних у члану 54 КЗ?

3) могуће, додатне елементи споразума са окривљеним о којима се говори у чл.31

(“...одустајањ(е) од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела “...прихватањ(е) обавезе из члана 283. став 1...”, и “...споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног...”)?

- Однос пресуде и оптужбе (С обзиром на то да члан 420 ЗКП, предвиђа да је пресуда ограничена оптужбом у погледу лица које је оптужено и у погледу дела које је предмет оптужбе, али не и у погледу правне квалификације кривичног дела, да ли је суд овлашћен/дужан да чињеницама описаним у оптужници да другачију правну квалификацију? Нпр.: ита ако се оптужницом окривљеном ставља на терет да је употребом силе одузео покретну ствар од одштећеног а тужилаштво је ово квалификовало као обичну крађу? Може ли суд осудити окривљеног за разбојништво? У обрнутој ситуацији (тужено је разбојништво уместо крађе) да ли би одговор био исти?

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије основних судова и суд.помоћници, јавни тужиоци

2.Тема: Главни претрес и пресуда

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Припреме за главни претрес, руковођење главним претресом, претпоставке за одржавање главног претреса, одлагање и прекидање главног претреса
- Записник о главном претресу
- Почетак главног претреса и саслушање окривљеног
- Доказни поступак
- Измена и проширење оптужбе
- Завршне речи и одбацивање оптужнице
- Изрицање пресуде
- Објављивање пресуде
- Врсте пресуда
- Писмена израда пресуде

- Практични примери и дискусија

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије основних и виших судова; тужилоци основних и виших јавних тужилаштава

3.Тема –Радње доказивања, вредновање доказа и „посебне доказне радње“

Предавачи - раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова

Списак тема:

- Радње доказивања (појам)
- Претресање стана, привремено одузимање предмета
- Поступање са сумњивим стварима
- Саслушање окривљеног
- Саслушање сведока
- Увиђај и реконструкција
- Вештачење
- Доказни поступак на главном претресу
- Саслушање окривљеног, сведока и вештака на главном претресу
- Суочење сведока, окривљених и сведока
- Оцена доказа и начело слободне оцене доказа
- Доказне забране
- Посебне доказне радње

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије основних/виших/апелационих као и ВКС-а, јавни тужилоци

4.Тема – Недозвољени докази

Предавачи - раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије основних и виших судова; тужилоци основних и виших јавних тужилаштава

5.Тема – Мере за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење поступка

Предавачи - раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова

Списак тема:

- Мере за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку (појам)
- Позив
- Довођење
- Забрана напуштања боравишта
- Јемство
- Притвор – разлози за одређивање, решење о притвору
- Притвор (хитност поступања, преиспитивање разлога)
- Притвор у скраћеном поступку
- Примена члана 5. Европске Конвенције о људским правима

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – судије основних и виших судова, јавни тужилоци

6.Тема – Међународно правна помоћ и издавање осуђених и окривљених лица

Предавачи - раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова

Списак тема:

- Међународно правна помоћ и извршење међународних уговора у кривичноправним стварима
- Поступак пружања међународне правне помоћи
- Законодавни оквир Републике Србије
- Органи посредовања у поступку пружања помоћи (централни и специјализовани)
- Мултилатерални уговори
- Билатерални уговори
- Одбране конвенције и препоруке Савета Европе
- Поступак за издавање окривљених и осуђених лица
- Примери захтева за правну помоћ
- Apostille
- Упутство о садржају замолнице за међународну правну помоћ
- Међународне конвенције које се односе на одузимање имовинске користи прибављене кривичним делом
- Примена ових конвенција у пракси

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривични поступак

Циљна група – другостепене судије виших и апелационих судова и стручни сарадници у другостепеном поступку; јавни тужиоци

7. Тема – Жалба и поступак по жалби

Предавачи - раде у групи по двоје,

Место одржавања: седишта апелација и већих виших судова.

Списак тема:

- Жалба – општи појам (жалба на пресуду и жалба на решење), деволутивност и суспензивност

- Садржај жалбе
- Основи побијања
- Поступак по жалби
- Границе испитивања првостепене пресуде
- Одлуке другостепеног суда по жалби
- Писмена израда другостепене одлуке
- Практични примери и дискусија

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривично материјално право (КЗ)

Циљна група – све судије основних и виших судова; тужилоци основних и виших јавних тужилаштава

8. Тема – Кривична дела против привреде

Предавачи – раде у групи по двоје,

Место одржавања: седишта већих виших судова.

Списак тема:

- Кривична дела против привреде (појам)
- Фалсификовање новца, хартија од вредности, платних картица и њихова злоупотреба
- Пореска утаја
- Прање новца
- Злоупотреба положаја одговорног лица и Злоупотреба у вези са јавном набавком
- Проузроковање стечаја
- Проузроковање лажног стечаја
- Злоупотреба овлашћења у привреди
- Одавање пословне тајне
- Недозвољена производња
- Недозвољена трговина

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривично материјално право (КЗ)

Циљна група – све судије основних и виших судова; тужилоци основних и виших јавних тужилаштава

9. Тема – Кривична дела против службене дужности

Предавачи – раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта већих виших судова.

Списак тема:

- Кривична дела против службене дужности (појам)
- Злоупотреба службеног положаја
- Несавестан рад у служби
- Кршење закона од стране судије
- Превара у служби
- Проневера
- Послуга
- Примање мита
- Давање мита
- Противзаконито посредовање
- Одавање службене тајне
- Противзаконита наплата и исплата

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривично материјално право (КЗ)

Циљна група – све судије основних и виших судова; тужилоци основних и виших јавних тужилаштава

10. Тема – Кривично дело прање новца и финансирање тероризма

Предавачи – раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта већих виших судова.

Списак тема:

- Прање новца и финансирање тероризма (основни појмови)
- Начин извршења дела (готовинске трансакције, инвестиционе операције, кредитне операције итд.)

- Међународно правни оквир (појам)
- Конвенције Уједињених Нација (Бечка, Палермо Конвенција)
- Конвенција УН о финансирању тероризма
- Глобални програм УН за борбу против прања новца
- Конвенције Савета Европе (Стразбуршка и Варшавска)
- Препоруке ФАТФ-а
- Споразум ЕГМОНД
- Домаћи правни оквир
- Домаћа пракса и практична питања

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривично материјално право (КЗ) – општи део

Циљна група – све судије основних и виших судова

11.Тема – Основи искључења противправности и кривице

Предавачи – раде у групи по двоје.

Место одржавања: седишта виших судова

Списак тема:

- Општи појам кривичног дела
- Искључење противправности и кривице (појам)
- Дело малог значаја (појам и примери)
- Нужна одбрана (појам и примери прекорачења нужне одбране),
- Путативна нужна одбрана
- Крајња нужда (појам и примери)
- Сила и претња (појам и примери)
- Неурачунљивост
- Стварна заблуда (појам и примери)
- Правна заблуда (појам и примери)

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – кривично материјално право (КЗ)

Циљна група – судије апелационих и виших судова; тужиоци апелационих и виших јавних тужилаштава

12.Тема – Високотехнолошки криминал

Предавачи – раде у групи по двоје,

Место одржавања: Виши суд Београд

Списак тема:

- Кривична дела против безбедности рачунарских података (појам и домаћи правни оквир)
- Оштећење рачунарских података и програма
- Прављење и уношење рачунарских вируса
- Рачунарска превара
- Неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података
- Спречавање и ограничавање приступа јавној рачунарској мрежи
- Неовлашћено коришћење рачунара или рачунарске мреже
- Међународни правни оквир
- Друга кривична дела учињена уз помоћ електронских уређаја и инсталација (кривична дела против интелектуалне својине)
- Практични примери

Програм сталне обуке јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и тужилачких помоћника за 2015. годину

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Сврха

Сврха обуке јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и тужилачких помоћника је упознавање са новим правним прописима из релевантних области и едукација која се односи на процесуирање и доказивање појединих кривичних дела.

Циљ

По завршетку обуке корисници: правилно, јединствено и квалитетно примењују нове прописе.

Ефикасно и стручно воде поступак и доносе одлуке.

Место одржавања

Обука корисника одржава се у Правосудној академији, апелационим, вишим и основним јавним тужилаштвима.

Трајање

По правилу једнодневни семинари, уз могућност измена у случају потребе.

Корисници

Јавни тужиоци, заменици јавног тужиоца, тужилачки помоћници, полиција и судије за претходни поступак.

Наставни материјал

Национално законодавство - закони и подзаконски акти и међународни правни акти.

Стручна литература

Приручник у писаној и електронској форми.

Методологија

Комбинација предавања (са или без презентације) и дискусије, рад у групама, симулација случаја, анализа случаја и округли сто.

Предавачи

Предавачи са листе Правосудне академије, универзитетски наставници, јавни тужиоци, заменици јавног тужиоца, судије, као и други предавачи са усвојене листе предавача.

Број предавача у зависности од теме.

Теме

I - Устав, уставни закон и други правни прописи који се односе на положај јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца

Устав, уставни закон, Закон о јавном тужилаштву, Закон о државном већу тужилаца и Законик о кривичном поступку.

Трајање: један дан.

II - Однос јавног тужилаштва и полиције

Овлашћења јавног тужиоца у односу на полицију према Законнику о кривичном поступку. Практични примери остваривања овлашћења јавног тужиоца у односу на полицију по важећим нормативним решењима, са посебним освртом на увиђај и унапређењем знања јавних тужилалаца из области криминалистике.

Организација, начин рада и овлашћења полиције према Закону о полицији и Законнику о кривичном поступку, полицијска етика, криминалистичка техника и тактика и Интерпол.

Трајање : један дан.

III - Тужилачка истрага

Појам тужилачке истраге (спровођење, проширење, прекид, обустава, завршетак и допуна истраге) и законска овлашћења учесника у истрази.

Трајање: један дан.

IV – Доказне радње, посебне доказне радње и оцена доказа

Појам и врсте доказних радњи (саслушање окривљеног, испитивање сведока; вештачење; увиђај, реконструкција догађаја, исправа, узимање узорака, , провера рачуна и сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета, претресање).

Посебне доказне радње.

Доказни поступак на главном претресу (испитивање сведока, вештака или стручног саветника, суочење).

Оцена доказа и слободно судијско уверење, са посебним освртом на незаконите доказе.

Трајање: један дан.

V - Техника саслушања окривљеног и испитивања сведока

Појам и структура исказа, врста исказа, оцена исказа, анализа садржине исказа и поређење са утврђеним чињеницама и прикупљеним доказима, техника и начин саслушања/испитивања, разликовање битних од небитних питања, допунско саслушање/испитивање, предочавање других исказа или материјалних доказа, суочење.

Трајање: један дан.

VI - Положај оштећеног у кривичном поступку

Појам оштећеног, учешће оштећеног у кривичном поступку, права оштећеног и начин остваривања тих права у кривичном поступку према Законику о кривичном поступку, са напоменом да Законик не предвиђа појам жртве.

Трајање: један дан.

VII - Споразум о признању кривичног дела

Анализа законских одредби, искуства земаља у којима се примењује овај институт, упутства за примену и спорна питања у пракси.

Трајање: један дан.

VIII – Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка

Појам и врсте мера за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку (позив, довођење, забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем, забрана напуштања боравишта, јемство, забрана напуштања стана и притвор).

Притвор - разлози за одређивање, преиспитивање разлога током поступка, хитност поступања.

Примена члана 5. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Трајање: један дан.

IX - Међународна правна помоћ у кривичним стварима

Надлежни органи, замолница и претпоставке за пружање међународне правне помоћи, изручење окривљеног или осуђеног страној држави, изручење окривљеног или осуђеног Републици Србији, преузимање кривичног гоњења од стране државе, уступање кривичног гоњења страној држави, извршење стране кривичне пресуде (уз премештај), извршење домаће кривичне пресуде (уз премештај) и остали облици међународе правне помоћи.

Трајање: један дан.

X – Главни претрес и вештине заступања предмета на суђењу

Припрема предмета за суђење и уводне речи ; вежбе везане за уводну реч.

Основно испитивање, посебна питања и вежбе везане за основно испитивање.

Унакрсно испитивање и посебна питања, вежбе унакрсног испитивања.

Завршна реч: презентација, вежбе.

Симулација суђења – анализа чињеничног сценарија и припрема. Представљање предмета тужилаштва и унакрсно испитивање Представљање предмета одбране; Завршна реч.

Трајање: три дана.

XI- Овлашћења јавног тужиоца изван кривичног поступка

Овлашћења јавног тужиоца пред парничним судом према Породичном закону (поношење тужби за заштиту брака и породице, а нарочито за заштиту права детета и предлагање привремених мера за заштиту од насиља у породици).

Подношење тужбе за утврђивање ништавости уговора пред парничним судом према Закону о облигационим односима.

Овлашћења јавног тужиоца према Закону о парничном поступку, Закону о ванпарничном поступку, Закону о управном поступку, Закону о управном спору, Закону о прекршајима и Закону о привредним преступима.

Трајање: један дан.

XII - Кривична дела против привреде

Откривање и пријављивање кривичних дела против привреде (полиција и пореска полиција, ревизор, агенције, инспекције, банке и др.) и процесуирање ових кривичних дела.

Значај платног промета, банкарског пословања и књиговодства за откривање и доказивање кривичних дела против привреде.

Трајање: један дан.

XIII – Кривична дела против службене дужности

Појам и врсте кривичних дела против службене дужности (глава тридесет трећа Кривичног законика): злоупотреба службеног положаја из чл.359, злоупотреба положаја одговорног лица из чл. 234, трговина утицајем из чл.366, несавестан рад у служби из чл.361, кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика из чл.360, превара у служби из чл.363, проневера из чл.364, послуга из чл.365, примање мита из чл.367, давање мита из чл.368, одавање службене тајне из чл.369; противзаконита наплата и исплата из чл.362, ненаменско коришћење буџетских средстава из чл.362а).

Трајање: један дан.

XIV – Прање новца и финансирање тероризма

Појам прања новца и финансирања тероризма према Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма, кривично дело прање новца из чл. 231 Кривичног законика и кривично дело финансирање тероризма из чл. 393 Кривичног законика, међународно правни оквир (конвенције Уједињених нација – Бечка и Палермо, конвенције о финансирању тероризма, глобални програм УН за борбу против прања новца, конвенције Савета Европе - Стразбуршка и Варшавска, препоруке ФАТФ-а, споразум ЕГМОНД) и судска прака.

Трајање: један дан.

XV- Кривична дела против безбедности рачунарских података

Рачунарски подаци, мреже, програми, вируси. Ова обука се односи само на заменике јавног тужиоца и тужилачке помоћнике Вишег јавног тужилаштва - Одељења за борбу против високотехнолошког криминала и Тужилаштва за организовани криминал.

Трајање: један дан.

2. Програм сталне обуке судија и судијских помоћника грађанских одељења

У Програму су дефинисани облици и програми рада за грађанско право.

Циљ организовања активности (стални, посебни, тематски семинари, стручни састанци) усавршавање и боља примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења. Остварити јединство процесног и материјалног права.

Корисници Програма су **све судије грађанских одељења**, подељене у 2 циљне групе имајући у виду успостављени начин рада, важеће прописе и то:

1. судије које поступају у 1 степену
2. судије који поступају у 2 степену

1) Стални програми за судије 1 степена

- ради разматрања улоге и положаја судије, понашања судије у судници и ван ње, према странкама, колегама, запосленима, основних процесних и материјално правних института у току грађанског поступка,
- о примени и коришћењу основних знања и вештина у вођењу поступка и процесу одлучивања,
- ради усавршавања знања из области процесног и материјалног права,
- ради стицања посебних знања и вештина, која утичу на квалитет суђења;

2) Програми за судије 2 степена

- ради усавршавања знања из области процесног и материјалног права,
- ради стицања посебних знања и вештина, која утичу на квалитет суђења;

3) Издавање радног материјала

(брошура, публикација и сл.), намењено предавачима и судијама, ради уједначавања квалитета и садржаја сталних програма (за новоизабране и судије до 3 године

искуства) и омогућавање судијама да имају сталан приступ садржају одржаних програма;

Центри за организовање семинара, имајући у виду мрежу судова у Републици, су:

- седишта апелација Београд, Нови Сад, Ниш и Крагујевац,
- по вишим судовима (с' тим да би се због броја учесника по потреби спајали суседни судови)

Укупан број планираних семинара: 68

СЕМИНАРИ

Тема: ЗАКОН О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Циљна група: судије које поступају у 1 степену

Планирани број семинара: 12

Трајање: 1 дан

- 1) Припремање главне расправе:** а) окончање поступка без расправљања; б) заказивање главне расправе (радна квалификација спорног односа); в) временски оквир;
- 2) Главна расправа:** а) руковођење главном расправом б) квалификација битних и спорних чињеница; в) избор доказног средства, извођење доказа и њихова оцена;
- 3) Доношење одлуке:** а) процес доношења одлуке; објављивање изреке и разлога ; б) писмена израда одлуке;
- 4) Најчешћи проблеми у примени ЗПП-а:** а) уредност тужбе и последице неуредности, б) странке, заступници, пуномоћници, пуномоћје, в) достављање писмена, разматрање списа, г) непоштовање процесне дисциплине, д) прекид и застајање у поступку, њ) терет доказивања и доказна средства, е) вештачење, ж) привремене мере,
з) пресуда и решење (врсте и писмена израда)

Методологија: Рад у малим групама, Симулација суђења, Округли сто, Панел дискусија, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог

Тема: ЗАКОН О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Циљна група: судије које поступају у 2 степену

Планирани број семинара: 8

Трајање: 1 дан

1) Поступак суда од пријема жалбе: а) право на жалбу, садржина жалбе и жалбени разлози, б) поступак по жалби пред другостепеним судом, в) отварање расправе пред другостепеним судом, г) границе испитивања првостепене пресуде, ђ) битне повреде одредаба парничног поступка, е) одлуке другостепеног суда о жалби,

Методологија: Рад у малим групама, судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог, округли столови

Тема: ЗАКОН О ИЗВРШЕЊУ И ОБЕЗБЕЂЕЊУ

Циљна група: судије извршних одељења

Планирани број семинара: 8

Трајање: 1 дан

- основне одредбе, заједничке одредбе о поступку извршења, продужени поступак извршења
- извршење одлука у вези са породичним односима
- извршење ради враћања запосленог на рад
- извршење ради наплате новчаног потраживања
- извршење ради наплате неновчаног потраживања
- посебна правила извршења у трговинским и са трговинским повезаним стварима
- скраћени поступак извршења
- обезбеђење

Методологија: рад у малим групама, судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог

Тема: ПОРОДИЧНИ ЗАКОН

Циљна група: судије које поступају по породичним предметима

Планирани број семинара: 4

Трајање: 1 дан

- Закључење и престанак брака
- Ванбрачна заједница
- Односи родитеља и деце, материнство и очинство
- Вршење и лишење родитељског права
- Усвојење
- Лишење пословне способности
- Издржавање (поступак, врсте, одређивање, престанак)
- Право становања (*habitatio*)
- Поступци пред судом у вези са породичним односима – примена ЗПП-а
- Поступак у брачном спору (по тужби, споразуму и посредовање)
- Поступак у спору о материнству и очинству
- Поступак у спору за заштиту права детета, вршење и лишење родитељског права,
- Мишљење детета
- Поступак за поништај усвојења
- Насиље у породици, мере заштите и поступак у спору за заштиту од насиља у породици
- Привремене мере
- Заштита права на лично име
- Прелазне и завршне одредбе

Методологија: судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог

Тема: ЗАКОН О РАДУ

Циљна група: судије које поступају у радним споровима

Планирани број семинара: 12

Трајање: 1 дан

- заснивање и врсте радног односа
- забрана дискриминације и заштита личних података

- уговор о раду, клаузула забране конкуренције и измена уговорених услова рада
- зарада (основна, минимална и накнада зараде)
- престанак радног односа – законски основи
- споразумни престанак радног односа
- отказ уговора о раду од стране запосленог и послодавца
- поступак отказивања
- незаконит отказ
- удаљење запосленог са рада
- вишак запослених
- судска заштита
- колективни уговор
- синдикат
- одговорност запосленог и послодавца за накнаду штете
- одговорност послодавца због повреде на раду и професионалне болести
- одговорност за штету проузроковану трећем лицу

Методологија: судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог

Тема: НАКНАДА ШТЕТЕ

Циљна група: судије које поступају у првом степену

Планирани број семинара: 4

Трајање: 2 дана

Дан 1

Основи и услови одговорности

Накнада материјалне штете:

- Обичана штета
- Измакла корист
- Потпуна накнада
- Снижење накнаде
- Подељена одговорност
- Доспелост накнаде

Накнада нематеријалне штете

- због повреде угледа, части и достојанства
- због неоснованог лишења слободе (члан 5 Европске конвенције о људским правима)
- врсте притварања по чл.5
- процедуралне гаранције у случају лишења слободе (право појединца да буде обавештен о оптужбама, притвор пре суђења)
- одабрани случајеви Европског суда за људска права
- право на правично суђење (чл.6 Европске конвенције о људским правима):
- суђење у разумном року
- претпоставка невиности
- процедуралне гаранције по члану 6
- одабрани случаји Европског суда за људска права
- Накнада штете због дискриминације
- Накнада штете проузрокована незаконитим или неправилним радом судије, државног органа итд.
- Дискусија

Дан 2

- **Одговорност за другог** (родитеља, стараоца и одговорност по основу правичности)
- Одговорност послодавца за штету причињену запосленим и трећим лицима
- Урачунавање досуђених износа у судском или вансудском поступку
- Одговорност за штету од опасне ствари или опасне делатности (предпоставка узрочности, одговорна лица)
- Искључење одговорности имаоца ствари и ослобођење од одговорности
- Пренос и наслеђивање накнаде штете
- Одговорност у случају удеса изазваног од моторног возила у покрету
- Солидарна одговорност
- Рента или Осигуравајуће организације и стечај, Гарантни фонд

Методологија: рад у малим групама, судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог.

Тема: СВОЈИНА И ДРЖАВИНА

Циљна група: судије које поступају у првом степену

Планирани број семинара: 8

Трајање: 1 дана

I Својина

- Стицање права својине
- Заштита права својине (протокол 1. ЕУ конвенције о заштити основних права и људских слобода)
- Престанак права својине
- Имовински односи супружника, ванбрачних партнера и чланова породичне заједнице

II Државина

- Појам и садржина државине и спора за сметање државине
- Привремене мере
- Поновно сметање државине.
- Рокови у спору за сметање државине

Трајање: 1 дан

Методологија: рад у малим групама, судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог

Тема: СПОРОВИ ИЗ ОБЛИГАЦИОНИХ ОДНОСА

Циљна група: судије које поступају у првом и другом степену

Планирани број семинара: 8

Трајање: 1 дана

- Спорови из уговора и уговорна штета
- Застарелост
- Стицање без основа
- Новчана рента

Трајање: 1 дан

Методологија: рад у малим групама, судијске радионице, симулација, хипотетичке ситуације, преношење искуства кроз дијалог

ИЗДАВАЊЕ РАДНОГ МАТЕРИЈАЛА

(БРОШУРА, ПУБЛИКАЦИЈА.)

Уређивање радног материјала са одржаних семинара и штампање у виду брошура, публикација и сл. у циљу уједначавања квалитета едукација и омогућавања корисницима да доцније користе обрађени радни материјал.

ОКРУГЛИ СТОЛОВИ

Стручни састанци судија Врховног касационог суда, апелационих судова, виших и основних судова.

Методологија: округли сто, преношење искуства кроз дијалог

Временски оквир: по потреби и захтеву ВСС-а, ВКС-а и Министарства правде

3. Програм сталне обуке судија, саветника и помоћника привредних судова

У Програму су дефинисани облици рада за судије привредних судова за 2015. годину.

Циљ организовања активности (стални, посебни, тематски семинари, стручни састанци) усавршавање и боља примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Корисници Програма су **све судије привредних судова.**

I СЕМИНАРИ ЗА СВЕ СУДИЈЕ програма ради усавршавања знања из области процесног и материјалног права, организовањем једнодневних или вишедневних семинара, уз примену методе округлих столова, хипотетичких ситуација, преношење искуства кроз дијалог;

II ТЕМАТСКИ СЕМИНАРИ за све судије привредних судова, ради стицања **посебних** знања и вештина, која утичу на квалитет пресуђења.

III ПРИПРЕМАЊЕ И ИЗДАВАЊЕ РАДНОГ МАТЕРИЈАЛА (брошура, публикација и сл.), намењено предавачима и судијама, ради уједначавања квалитета и садржаја сталних програма и омогућавање судијама да имају сталан приступ садржају одржаних програма;

Центри за организовање семинара, имајући у виду мрежу привредних судова у Републици, су:

- Београд, Нови Сад, Ниш

СЕМИНАРИ ЗА СВЕ СУДИЈЕ

I

Увод: У циљу успешнијег вођења стечајног поступка од стране судија привредних судова неопходно је решавање разноврсних спорних питања у погледу примене Закона о стечају.

Тема: Спорна питања у примени Закона о стечају (представљање измена и допуна Закона о стечају).

Циљ : Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: презентација, кратко уводно разматрање, хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

II

Увод: У циљу успешнијег вођења парничног поступка од стране судија привредних судова неопходно је решавање разних спорних питања у погледу примене Закона о парничном поступку.

Тема: Спорна питања у примени Закона о парничном поступку

- техника израда судских одлука

Циљ: Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: кратко уводно разматрање, хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

III

Увод: С обзиром на стварну надлежност привредних судова на основу Закона о извршењу и обезбеђењу, неопходно је стална обука у погледу ове теме.

Тема: Спорна питања у примени Закона о извршењу и обезбеђењу

Циљ: Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: кратко уводно разматрање, хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

IV

Увод: С обзиром на континуирану примену **Закона о привредним друштвима од стране привредних судова**, неопходна је стална обука у погледу ове теме.

Тема: Спорна питања у примени **Закона о привредним друштвима**

Циљ: Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: кратко уводно разматрање, хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

V

Увод: У циљу успешнијег поступања у предметима привредних преступа неопходно је и да јавни тужиоци и судије привредних судова имају заједничке семинаре **на следеће теме:**

Теме : Привредно-казнена одговорност правних и одговорних лица-спорна питања у примени Закона из области интелектуалне својине

Привредно-казнена одговорност правних и одговорних лица-спорна питања у примени Закона о привредним друштвима

Сходна примена одредаба Законика о кривичном поступку у привредно-казненим поступцима спорна питања у примени (новог) ЗКП

Циљ: Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије привредних судова и јавни тужиоци

Метод рада: кратко уводно разматрање, хипотетичке ситуације, судска пракса, дискусија

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара (за сваку тему један једнодневни семинар)

Напомена : Место одржавања је Београд јер није велики број учесника који поступају у овој материји.

VI

Увод: На основу Закона о седишту подручјима судова и јавних тужилаштва Привредни суд у Београду надлежан је за спорове о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти за територију Републике Србије, с тога је **веома битно континуирано стручно усавршавање судија Привредног суда Београд у овој области.**

Тема: Спорна питања у примени Закона из области интелектуалне својине

Циљ: Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: презентација, радионице и хипотетички ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

II ТЕМАТСКИ СЕМИНАРИ

I

Увод: У периоду 2009/2010 године одређене судије Привредног апелационог суда и привредних судова у Србији су стекли посебна знања из области ЕУ прописа и похађали све три фазе едукације у области европског права (прва и друга фаза реализована новембра и децембра 2009. године као петодневни семинар, а трећа фаза остварена организовањем тродневне студијске посете у Луксембургу са циљем упознавања са институцијама ЕУ) и тако стекли могућност да буду предавачи на тему :

„Институције и органи ЕУ, надлежност и пракса Европског суда правде у Луксембургу, поступање у предметима са међународним елементом“.

Тема: Институције и органи ЕУ, надлежност и пракса Европског суда правде у Луксембургу, поступање у предметима са међународним елементом

Циљ: Стицање основних знања, како у вези са организацијом и функционисањем институција тако и стандардима права ЕУ као и судске праксе Европског суда ЕУ .

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: презентација и хипотетичке ситуације;

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

II

Увод: Медијација је поступак у коме две стране учествују у решавању свог спорног односа, мирним путем, уз посредовање једног или више медијатора. Медијација је могућа у имовинско правним стварима, **привредним стварима**, породичним стварима, управним стварима, радним стварима, кривичним стварима, а може се применити и у међудржавним споровима, у **корпоративним споровима**, у областима очувања животне средине, у образовним установама, као и у свим другим случајевима у којима по природи спорног односа може да се примени поступак медијације. **Тим поводом је неопходно да судија привредног суда изврши препознавање предмета у којима се спор може решити медијацијом.**

Тема: Медијација у привредним стварима

Циљ: Стицање вештина у погледу препознавања предмета којим се спор може решити медијацијом

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

III

Увод: Очекује се доношење нових материјално-правних прописа који ће се примењивати у решавању спорова пред привредним судовима

Тема: Спорна питања у специјалистичким областима (нпр. статусни банкарски спорови-банкарска гаранција, камата, хипотека ,вансудска хипотека, друштвена и јавна својина)

Циљ: Примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења и уједначавање судске праксе привредних судова.

Циљна група: судије привредних судова

Метод рада: - кратак реферат уз презентацију примера из праксе

(правилних и неправилних);

- округли сто;

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 3 једнодневна семинара

IV

Увод: Неопходност да судије и судијски помоћници привредних судова и Привредног апелационог суда стекну једно целовитије економско образовање кроз Програм следећег садржаја:

Теме:

1. **Увод у економску анализу – основне концепције:** трошкови, приноси, тржиште, конкуренција и њене функције, равнотежа на тржишту, производи фактори, предузетништво и његова улога у привредном животу и привредном расту.
2. **Несавршена информисаност:** неизвесност и ризик, асиметрија информација (нестанак тржишта и негативна селекција), морални хазард, агенцијски проблем, решавање проблема несавршености информација, обавезујући сигнали, аутоселекција, аукције и несавршености информације државе и државних органа.
3. **Предузеће: економски појам предузећа и његове економске функције,** својина, имовина и капитал предузећа, основне одлике предузећа, биланс стања и биланс успеха, реструктурирање предузећа, економска анализа стечаја, реорганизација и банкротства (ликвидације) предузећа.
4. **Приватизација и јавна предузећа:** мотиви и методи приватизације, приватизационо реструктурирање, процена вредности капитала предузећа, дисконтовање и превођење у садашњу вредност, специфичности инфраструктурних делатности, економска регулација и јавна предузећа, јавна комунална предузећа
5. **Финансијско посредовање и тржиште капитала:** прикупљање и алокација штедње, тржиште зајмовног капитала, кредитни однос и каматна стопа, премија на различите банкарске ризике као фактор каматне стопе, банкарско пословање,

берза (тржиште) хартија од вредности, акције, обвезнице, издавање гаранција, државна интервенција на тржишту капитала.

6. Финансијска привредна друштва – банкарство и осигурање: основна начела банкарства, пословање банка и веза са корисницима, банкарске услуге, основна начела осигурања, животно и не-животно осигурање, пензионо осигурање, осигурање и финансијско посредовање.
7. Међународни економски односи и права интелектуалне својине: користи од међународне размене и отвореност привреде, улога међународних финансијских институција, међународно финансијско посредовање, економска природа интелектуалне својине, природа патента и значај за привредни раст, оптимално трајање дужине патентна.
8. **Тржиште радне снаге:** радна снага и улагање у људски капитал, понуда и тражња за радном снагом, равнотеже на тржишту радне снаге, незапосленост и њени узроци, државна интервенција на тржишту радне снаге, синдикати и удружења послодаваца и њихова улога.

Циљ: Примена стечених знања у свом раду

Циљна група: судије и судијски помоћници привредних судова и Привредног апелационог суда

Метод рада: презентација, радионице и хипотетички ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

Трајање: 6 једнодневна семинара (у два блока по три дана)

III ПРИПРЕМАЊЕ И ИЗДАВАЊЕ РАДНОГ МАТЕРИЈАЛА

(БРОШУРА, ПУБЛИКАЦИЈА..)

Припремање радног материјала за семинаре, уређивање радног материјала са одржаних семинара и штампање у виду брошура, публикација и сл. у циљу уједначавања квалитета едукација и омогућавања судијама да доцније користе обрађени радни материјал.

4. Програм сталне обуке судија, саветника и помоћника управног суда

У **Програму** су дефинисани облици рада за судије до три године радног искуства, судије преко три године радног искуства и судијске помоћнике Управног суда, као и за све судије и судијске помоћнике за 2015. годину.

Циљ организовања активности је усавршавање и боља примена стечених знања и вештина ради подизања квалитета и ефикасности суђења.

Корисници Програма су судије и судијски помоћници Управног суда.

I СЕМИНАРИ ЗА СУДИЈЕ ДО ТРИ ГОДИНЕ РАДНОГ ИСКУСТВА ради стручног усавршавања из области процесног и материјалног права, **организовањем 5-дневних семинара**, уз примену методе хипотетичких ситуација, преношење искуства кроз дијалог, симулације, радионице.

II СЕМИНАРИ ЗА СУДИЈЕ ПРЕКО ТРИ ГОДИНЕ РАДНОГ ИСКУСТВА И СУДИЈСКЕ ПОМОЋНИКЕ ради континуираног усавршавања знања из области процесног и материјалног права, **организовањем 7-дневних семинара**, уз примену методе хипотетичких ситуација, преношење искуства кроз дијалог, симулације, радионице.

III СЕМИНАРИ ЗА СВЕ СУДИЈЕ И СУДИЈСКЕ ПОМОЋНИКЕ ради усавршавања знања из области људских права, коришћењем примере из судске праксе Европског суда за људска права као и примена саме Европске конвенције о људским правима.

IV ПРИПРЕМАЊЕ И ИЗДАВАЊЕ РАДНОГ МАТЕРИЈАЛА (брошура, публикација и сл.), намењено предавачима и судијама, ради уједначавања квалитета и садржаја сталних програма и омогућавање судијама да имају сталан приступ садржају одржаних програма;

Центри за организовање семинара могу бити:

- Београд, Нови Сад , Ниш

I СЕМИНАРИ ЗА СУДИЈЕ ДО ТРИ ГОДИНЕ РАДНОГ ИСКУСТВА

ПРВИ ДАН

Увод: Неопходност да се судије до три године радног искуства интензивно стручно усавршавају и у складу са тим боље примене стечена знања и вештина.

Теме:

- кодекс судијске етике
- основне разлике између судова опште надлежности и Управног суда као суда посебне надлежности
- разматрање значаја и улоге Управног суда у односу на постојеће друштвене околности (значај у односу на реституцију, планирање и изградњу, порески и царински систем...)
- управно судство у развијеним земљама

ЗАКОН О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

- основна начела ЗУП-а
- првостепени поступак (покретање поступка)
- поступак до доношења решења

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења

Циљна група: судије до три године радног искуства

Метод рада: презентација и примери из праксе

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ДРУГИ ДАН

Увод: Неопходност да се судије до три године радног искуства интензивно стручно усавршавају и у складу са тим боље примене стечена знања и вештина.

Тема: ЗАКОН О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

-доказивање

-решење и закључак

-правна средства

-нарочити случајеви поништавања,укидања и мењања решења

-извршење

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења

Циљна група: судије до три године радног искуства

Метод рада: презентација и примери из праксе

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ТРЕЋИ ДАН

Увод: Неопходност да се судије до три године радног искуства интензивно стручно усавршавају и у складу са тим боље примене стечена знања и вештина .

Тема: ЗАКОН О УПРАВНИМ СПОРОВИМА

- предмет и циљ ЗУП-а

- претходни поступак (разлози за одбацивање тужбе и право на приговор против одбацивања,поништење акта,удовољавање тужбеном захтеву од стране туженог,одговор на тужбу и решавање спора без списка, достављање исправа, одустанак од тужбе...)

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије до три године радног искуства

Метод рада: предавања,симулације,хипотетичке ситуације,преношење искуства

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ЧЕТВРТИ ДАН

Увод: Неопходност да се судије до три године радног искуства интензивно стручно усавршавају и у складу са тим боље примене стечена знања и вештина .

Тема: ЗАКОН О УПРАВНИМ СПОРОВИМА

-доношење одлуке у спору ограничене јурисдикције

-доношење одлуке у спору пуне јурисдикције

-доношење одлуке због ћутања администрације

-извршење одлука Управног суда и ванредна правна средства

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије до три године радног искуства

Метод рада:предавања, примери из праксе, радионице-вежбе

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ПЕТИ ДАН

Увод: Неопходност да се судије до три године радног искуства интензивно стручно усавршавају и у складу са тим боље примене стечена знања и вештина .

Тема:

- актуелна судска пракса Управног суда (судска пракса Управног суда, управног одељења Врховног суда Србије, Врховног касационог суда и Уставног суда)

- право на суђење у разумном року (повреда права у управном поступку и управном спору)

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије до три године радног искуства

Метод рада:предавања са презентацијама,практични примери

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

II СЕМИНАРИ ЗА СУДИЈЕ ПРЕКО ТРИ ГОДИНЕ РАДНОГ ИСКУСТВА И СУДИЈСКЕ ПОМОЋНИКЕ

ПРВИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

- основне разлике између судова опште надлежности и Управног суда као суда посебне надлежности

- разматрање значаја и улоге Управног суда у односу на постојеће друштвене околности

(значај у односу на реституцију, планирање и изградњу, порески и царински систем...)

- вештина вођења поступка (од пријема предмета до окончања поступка – радње ван расправе и на расправи)

- организација управног судства у Европи (из области примене управног, процесног и материјалног права)

- аспект примене ЗУС-а у европским земљама (из области примене управног, процесног и материјалног права)

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: предавања, хипотетичке ситуације, преношење искуства

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ДРУГИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

-обрада основних института процесног и материјалног права у управном спору

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: предавања, хипотетичке ситуације, преношење искуства, симулација

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ТРЕЋИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

- примена Закона о планирању и изградњи (право на подношење правних лекова,....)
- примена Закона о радиодифузији (поступак по приговору и тужби,...)
- Закон о азилу (остваривање права,...)
- примена Закона о јавним набавкама (новине у закону)

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: предавања са презентацијом, преношење искуства хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ЧЕТВРТИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

- реституција имовине
- заштита конкуренције

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: предавања са презентацијама, практични примери

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ПЕТИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

-примена пореских прописа

-примена царинских прописа

-примена прописа о државним службеницима (радни односи државних службеника, престанак радних односа у државним органима,...)

-регулаторна тела и агенције

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: предавања са презентацијама, практични примери

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

ШЕСТИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

-право на суђење у разумном року (повреда права у управном поступку и управном спору)

-претходни поступак (разлози за одбацивање тужбе и право на приговор против одбацивања, поништење акта, удовољавање тужбеном захтеву од стране туженог, одговор на тужбу и решавање спора без списка, достављање исправа, одустанак од тужбе,...)

-усмена јавна расправа (утврђивање чињеница на расправи, нарочити случајеви одржавања расправе, јавност, заказивање, руковођење, ток,...)

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: предавања са презентацијама, практични примери, хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

СЕДМИ ДАН

Увод: Континуирано стручно усавршавање судија преко три године радног искуства и судијских помоћника како би боље применили стечена знања и вештина у свом раду.

Тема:

-доношење одлуке - мисаони процес доношења одлуке (пресуда и решење), границе судског испитивања оспореног акта, у спору ограничене јурисдикције, у спору пуне јурисдикције, због ћутања управе, одлучивање о парничним стварима, доношење и објављивање, садржина и саставни делови, писмена израда;

-извршење по ЗУС-у (са освртом на поступање управних органа у извршењу одлука управног суда)

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења.

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: радионица-задачи, практични примери, хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ове теме

III СЕМИНАРИ ЗА СВЕ СУДИЈЕ И СУДИЈСКЕ ПОМОЋНИКЕ

Увод: Примена Европске конвенције о људским правима, разумевање чланова Конвенције као и одговарајућих примера судске праксе Европског суда за људска права.

Теме:

1. Правично суђење (члан 6)

Општа начела: истакнуто место правичног суђења у демократском друштву, без рестриктивног тумачења термина, поље слободне процене за државе, доктрина „четврте инстанце“, примена на управне поступке.

Утврђивање грађанских права и обавеза: дефиниција термина, разлика између приватног и јавног права.

Приступ суду: приступ према закону и стварни приступ, делотворан приступ, могућа ограничења.

Оспоравање или побијање грађанских права: да би се члан 6 примењивао, мора да постоји доказива тужба/ спор који се односи на грађанска права или обавезе.

Равноправност странака: разумна могућност да се предмет изложи под условима који не стављају појединца у битно неповољнији положај у односу на његовог противника, процесна равноправност, испитивање сведока, могућност оспоравања управних одлука, приступ погодностима.

Правила доказног поступка: незаконито прибављени докази, докази о лицу које се не појављује као сведок, приступ одбране доказима, процена доказа.

Независан и непристрасан трибунал: дефиниција „трибунала“, „независног“ и „непристрасног“, гаранције против спољашњег притиска, манифестовање независности и непристрасности, учешће судије у неколико фаза поступка, лични интерес судије.

Дужина поступка: гаранција „разумног рока“, заштита од претераног одуговлачења процеса. Почетак „разумног рока“, посебне околности предмета, чиниоци који су узети у обзир (сложеност предмета, понашање подносиоца поднеска и понашање надлежних управних и судских власти), нерешени предмети у судовима, реструктурирање управе.

Правна помоћ: право на правну помоћ (члан 6,1).

Присуство у суду: усмена расправа уз лично присуство, заступање од стране адвоката, опште начело присуства у кривичним предметима, суђење у одсуству, одрицање од права, приступ „суђења као целине“

Правичан и јаван претрес и пресуда: ограничења, одрицање од права, жалбени поступак, присуство штампе, пресуда доступна једино у судској администрацији.

Комуникација са судом/у судници: утицај писане и усмене комуникације на поступак.

Професионални кодекс понашања и етика судија: свест о личним и професионалним вредностима, професионалне вредности неопходне да би се обезбедило правично суђење.

2. Дискриминација:

Секундарна и супсидијарна природа члана 14

Основе за дискриминацију:

- a. Национално или социјално порекло, раса, боја коже, припадност мањини, језик

- b. Узраст, пол
- c. Сексуална оријентација
- d. Верска и политичка опредељеност/различита мишљења
- e. Имовина, рођење или други статусна својства

Оправдања

Поље слободне процене

Протокол 12

Промена пола/транссексуалци – изводи из матичне књиге рођених, званични документи, име (такође чланови 8 и 12)

3. образовање

- Право на образовање (члан 2, протокол 1)
- Слобода мисли, савести и вероисповести
- Телесно кажњавање
- Право на оснивање приватних школа

4. Изборна права

- . Право на слободне изборе: Члан 3, протокол 1.
- . Право гласа.
- . Право кандидовања на изборима.
- . Слобода изражавања (члан 10)
- . Применљивост члана 6

5. Експропријација

Формална и де факто експропријација

Јавни интерес

Сразмерност мере

У складу са законом

Надокнада

6. Тужбе због нехата, надокнада за деликте

Одговорност државе за исплату надокнаду за штету/финансијске губитке проузроковане противправном радњом или пропустом повезаним са вршењем јавне власти

а. Штета као последица погрешних информација које је пружила држава

Ограничења/границе надокнаде

Делотворан правни лек

7. Слобода мисли, савести и вероисповести

Испољавања и пракса.

Учешће у образовању.

Обавеза државе да штити религију.

8. Усељење и протеривање

Мучење, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање (члан 3); позитивна обавеза; да се лице не депортује у земљу у којој постоји реална опасност да буде жртва кршења члана 3.

Смртна казна (члан 2); позитивна обавеза; да се лице не депортује у земљу у којој постоји реална опасност да буде жртва кршења члана 2.

Породични живот (члан 8); позитивна обавеза да се поштује породични живот/ да се појединцу дозволи да живи у држави која ће поштовати његов породични живот.

Лишење слободе како би се спречио неовлашћени улазак или лишавање слободе са циљем депортације или екстрадиције (члан 5, став 1, ф.) законитост хапшења и лишења слободе, законитост екстрадиције, разумна дужина притвора.

Забрана групног протеривања (чланови 3 и 4, протокол 4)

9. Екстрадиција

Опасност од кршења члана 3 у земљи која прима лице које се изручује; мучење, затвор за осуђене на смрт, затворски услови.

Опасност од кршења члана 6 у земљи која прима лице које се изручује (флагрантно онемогућавање правичног суђења)

Смртна казна у земљи која прима лице које се изручује

Применљивост члана 6: екстрадиција не обухвата утврђивање кривичне оптужбе

Судско преиспитивање/делотворан правни лек против екстрадиције

10. Психијатријска здравствена нега

Разлози за лишавање слободе (члан 5)

Приватан живот (члан 8)

Мучење, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање (члан 3)

11. Социјално осигурање/социјална помоћ

Дискриминација по основу пола или националности.

Примена члана 6: социјална помоћ као грађанско право или обавеза.

Критеријуми правичног суђења.

Имовинска права (члан 1, протокол 1).

12. Порези

Увођење пореза

Дискриминација (члан 14)

Неновчане и новчане казне (члан 5, члан 6)

Грађанска права (члан 6)

Ретроактивне мере (члан 1, протокол 1)

Приговор савести

Циљ : Подизања квалитета и ефикасности суђења

Циљна група: судије преко три године радног искуства и судијски помоћници

Метод рада: презентација ,практични примери,хипотетичке ситуације

Радни материјал: израда радног материјала у погледу ових тема

IV ПРИПРЕМАЊЕ И ИЗДАВАЊЕ РАДНОГ МАТЕРИЈАЛА

(БРОШУРА, ПУБЛИКАЦИЈА.)

Припремање радног материјала за семинаре, уређивање радног материјала са одржаних семинара и штампање у виду брошура, публикација и сл. у циљу уједначавања квалитета едукација и омогућавања судијама да доцније користе обрађени радни материјал.

5. Програм сталне обуке о Европској конвенцији о људским правима и основним слободама

Циљ организовања активности (семинара) за судије и тужиоце, као и усавршавање и боља примена стечених знања и вештина свих судија свих судова и свих тужилаца ради подизања квалитета и ефикасности суђења као и спречавање превеликих одлагања, дуго трајање судских поступака и неуједначене судске праксе у домаћем законодавству.

Корисници: У зависности од кривичне односно грађанске материје, корисници су судије и тужиоци **свих судова и свих тужилаштва**, имајући у виду успостављени начин рада, важеће прописе, као и нови Устав.

Трајање: једнодневни семинари

Место одржавања семинара: судови и тужилаштва према распореду који утврди радна група за сваку поједину тему едукације.

Наставне методе: предавања са презентацијама, рад у групама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евалуација

Предлажу се **следећи облици рада:**

1) Семинари за све судије и тужиоце ради стицања **посебних** знања и вештина, која утичу на квалитет пресуђења и поступања. У оквиру семинара поред предавања је предвиђена дискусија као и рад на практичним примерима.

2) Издавање радног материјала (брошура, публикација и сл.), намењено предавачима и полазницима, ради уједначавања квалитета и садржаја сталних програма и омогућавање судијама и тужиоцима да имају сталан приступ садржају одржаних програма;

3) Спровођење обуке по судовима – коришћење Базе пресуда Европске конвенције о људским правима.

Центри за организовање семинара су сви подручни судови као и Правосудна академија (по одељењима).

СУДИЈЕ ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА

Правично суђење: (члан 6)

Предмети:

- Општа начела: истакнуто место правичног суђења у демократском друштву, без рестриктивног тумачења термина, поље слободне процене за државе, доктрина „четврте инстанце“, примена на управне поступке.
- Утврђивање грађанских права и обавеза: дефиниција термина, разлика између приватног и јавног права.
- Приступ суду: приступ према закону и стварни приступ, делотворан приступ, могућа ограничења.
- Оспоравање или побијање грађанских права: да би се члан 6 примењивао, мора да постоји доказива тужба/ спор који се односи на грађанска права или обавезе.
- Равноправност странака: разумна могућност да се предмет изложи под условима који не стављају појединца у битно неповољнији положај у односу на његовог противника, процесна равноправност, испитивање сведока, могућност оспоравања управних одлука, приступ погодностима.
- Правила доказног поступка: Незаконито прибављени докази, докази о лицу које се не појављује као сведок, приступ одбране доказима, процена доказа, слобода од самооптуживања.
- Независан и непристрасан трибунал; дефиниција „трибунала“, „независног“ и „непристрасног“, гаранције против спољашњег притиска, манифестовање независности и непристрасности, учешће судије у неколико фаза поступка, лични интерес судије, примена на суђење уз помоћ пороте.
- Дужина поступка; гаранција „разумног рока“, заштита од претераног одуговлачења процеса. Почетак „разумног рока“, посебне околности предмета, чиниоци који су узети у обзир (сложеност предмета, понашање подносиоца поднеска и понашање надлежних управних и судских власти), нерешени предмети у судовима, реструктурирање управе
- Правна помоћ; право на правну помоћ у мери у којој је гарантовано чланом 6(1).
- Присуство у суду: усмена расправа уз лично присуство, заступање од стране адвоката, суђење у одсуству, одрицање од права, приступ „суђења као целине“
- Правичан и јаван претрес и пресуда; ограничења, одрицање од права, жалбени поступак, присуство штампе, пресуда доступна једино у судској администрацији.

- Комуникација са судом/у судници: утицај писане и усмене комуникације на поступак.
- Професионални кодекс понашања судија и етика: свест о личним и професионалним вредностима, професионалне вредности неопходне да би се обезбедило правично суђење.

Имовина и експропријација (члан 1, протокол 1)

- Дефиниција „имовине“, укључујући „новчана права“.
- Несметано уживање имовине /мешање државе: правична равнотежа између јавних и приватних интереса.
- Одузимање имовине у јавном интересу/експропријација.
- Формална и де факто експропријација
- Сразмерност мере
- У складу са законом
- Надокнада.
- Државна контрола над коришћењем имовине.
- Животна средина: ограничења или позитивне обавезе наметнуте власницима земље у општем интересу, државна одговорност за наношење штете животной средини.
- Мере заплене и конфискације.
- Стечајне мере
- Привредно-имовинско право
- Породично право/члан 8
- Трансформациони процеси

Стамбена проблематика и проблематика закупништва (члан 1, протокол 1)

- Мере регулисања висине станарине/поље слободне процене држава.
- Регулисање стамбене проблематике.
- Права станара/ закупаца.

Пензије

- Имовинска права (члан 1, протокол 1)
- Дискриминација (члан 14).

Уговори

- Заштита имовине: члан 1 протокол 1.
- Забрана казне затвора због дуга: члан 1 протокол 4.

Тужбе због нехата, деликти /надокнада због нанете неправде

- Одговорност државе за исплату надокнаде за штету/финансијске губитке проузроковане противправном радњом или пропустом повезаним са вршењем јавне власти
  - а. Штета као последица погрешних информација које је пружила држава
- Ограничења/границе надокнаде
- Делотворан правни лек (чл.13)

Приватан живот (члан 8 ЕКЉП)

- Бука или други облици загађења који утичу на приватан живот.
- Интернет и заштита права приватности
- Могућа ограничења/оправдање за мешање

Слобода мисли, савести и вероисповести (члан 9)

- Испољавања и пракса.
- Учешће у образовању.
- Професионалне обавезе.

Клевета и право на углед (члан 10 ЕКЉП)

- Интернет и слобода изражавања.
- Границе, ограничења и мешање; утврђивање значења „неопходан у демократском друштву“, „прописан законом“, поље слободне процене држава чланица.
- Положај и улога медија.
- Положај изабраних чланова/политичара.
- Правна помоћ при тужбама због клевете.
- Заштита приватног живота.

Забрана дискриминације (чл.14)

- Забрана дискриминације и Закон о раду

СУДИЈЕ И ТУЖИОЦИ КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА

Право на слободу/лишење слободе (члан 5)

- Законитост налога за хапшење, хапшења и лишења слободе.
- Притвор у преткривичном поступку и притвор до суђења: правни захтеви, алтернативни захтеви, дужина притвора, судско преиспитивање и контрола, право на суђење у разумном року.

- Лишење слободе после доношења пресуде: услови притвора, позитивне обавезе: заштита живота и здравља.
- Лишење слободе малолетних лица: циљеви члан 5(1)д; васпитни надзор или привођење надлежном правном органу.
- Права ухапшеног или притвореног:
  - Да буде обавештен о разлозима за његово хапшење.
  - Да без одлагања буде изведен пред судију.
- Суђење у разумном року.
- Брзо доношење одлуке у поступку у вези са законитошћу лишења слободе.
- Право на надокнаду после незаконитог хапшења или лишења слободе.

Правично суђење: (члан 6)

- Општа начела: истакнуто место правичног суђења у демократском друштву, без рестриктивног тумачења термина, поље слободне процене за државе, доктрина „четврте инстанце“, примена на управне поступке.
- Утврђивање кривичне оптужбе: критеријуми за утврђивање (класификација у домаћем законодавству, природа кривичног прекршаја и тежина казне). Поступци за које није утврђено да су „кривични“. Значење „оптужбе“.
- Приступ суду: приступ према закону и стварни приступ, делотворан приступ, могућа ограничења.
- Двострука опасност: (не бис ин идем) члан 4, протокол. 7: забрана суђења истом лицу два пута за исти прекршај
- Равноправност странака: разумна могућност да се предмет изложи под условима који не стављају појединца у битно неповољнији положај у односу на његовог противника, процесна равноправност, испитивање сведока, могућност оспоравања управних одлука, приступ погодностима.
- Правила доказног поступка: незаконито прибављени докази, докази о лицу које се не појављује као сведок, приступ одбране доказима, процена доказа, слобода од самооптуживања (право на одбрану ћутањем).
- Независан и непристрасан трибунал; дефиниција „трибунала“, „независног“ и „непристрасног“, гаранције против спољашњег притиска, манифестовање независности и непристрасности, учешће судије у неколико фаза поступка, лични интерес судије, примена на суђење уз помоћ пороте.
- Дужина поступка; гаранција „разумног рока“, заштита од претераног одуговлачења процеса. Почетак „разумног рока“, посебне околности предмета, чиниоци који су узети у обзир (сложеност предмета, понашање подносиоца поднеска и понашање надлежних управних и судских власти), нерешени предмети у судовима, реструктурирање управе
- Претпоставка невиности: члан 6(2), обим термина, доказне претпоставке, коментари судија, коментари и налази, у другим поступцима или коментари државних органа, казне за непружање информација.
- Право на брзо добијање обавештења о природи и разлозима за оптужбу: Преклапање са чланом 5(2), почетак примене, ниво појединости оптужбе, језик.
- Довољно време и погодности за припрему одбране: количина потребног времена, комуникација са адвокатом, приступ резултатима истраживања.
- Правно заступање: Примењује се и у фази преткривичног поступка, присуство адвоката приликом испитивања у преткривичном поступку, слободан

избор/именовање адвоката од стране државе, правна помоћ када се оптужени не појављује на свом суђењу, изузеће/одбијање адвоката од стране државе, одговорност државе за понашање адвоката, довољна средства за плаћање адвоката, плаћање трошкова, „интереси правде“ који захтевају правну помоћ, гаранција „делотворне помоћи“.

- Присуство у суду: усмена расправа уз лично присуство, заступање од стране адвоката, опште начело присуства у кривичним предметима, суђење у одсуству, одрицање од права, приступ „суђења као целине“
- Правичан и јаван претрес и пресуда; ограничења, одрицање од права, жалбени поступак, присуство штампе, пресуда доступна једино у судској администрацији.
- Право на позивање и унакрсно испитивање сведока: самостално значење термина „сведок“, примена на поступак суђења и жалбе, не на фазу преткривичног поступка, границе и ограничења, положај полицијских доушника, искључење оптуженог из суднице током саслушања одређеног сведока.
- Помоћ тумача: не примењује се на полицијско испитивање пре „подизања оптужнице“, право се проширује на све ситуације које је неопходно разумети како би се обезбедило правично суђење, компетентност тумача.
- Комуникација са судом/у судници: утицај писане и усмене комуникације на поступак.
- Професионални кодекс понашања и етика судија: свест о личним и професионалним вредностима, професионалне вредности неопходне да би се обезбедило правично суђење.

Кажњавање само на основу закона (члан 7)

- Принцип законистости; нулла цримен, нулла поена сине леге.
- Границе; за кривични поступак током којег лице може бити проглашено кривом.
- Ретроактивна примена закона у односу на процесна питања
- Дисциплински прекршаји; квалификација као „кривично дело“
- Кривичне казне: не може се изрећи строжа казна од оне која је била прописана у време када је кривично дело извршено.
- Суђење и кажњавање дела, кривичних према међународно
- признатим општим начелима (члан 7(2)).

Притворена лица

- Право на приватан живот (члан 8): посете рођака, преписка, помоћ адвоката
- Право на породични живот (члан 8) посете рођака, преписка
- Мучење, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање (члан 3):
- затворски услови; самица, услови у ћелији,
- униформа, рад
- здравствена нега

- претреси до голе коже
- Смрт у притвору (члан 2)
- Приступ адвокату
- Приступ суду
- Слобода вероисповести и изражавања (чланови 9 и 10)
- Интерна дисциплина (члан 6)

Заштита од употребе силе или претње животу које упућују други (члан 2)

- Употреба смртоносне силе од стране државних органа: границе, поље слободне процене, сразмерност, стандарди домаћег законодавства у погледу заштите живота/допуштене употребе силе, делотворна званична истрага.
- Оправдани изузеци: одбрана других, да би се извршило хапшење или спречило бекство.
- Смрт у притвору; одговорност државе, позитивна обавеза да се отвори делотворна истрага
- Смрт у притвору; одговорност државе, позитивна обавеза да се отвори делотворна истрага.
- Заштита од употребе силе од стране других.

Забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (члан 3)

- Дефиниција „мучења“ и „нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања“
- Полицијска бруталност/ насиље
- Затворски услови
- Здравствена заштита током трајања притвора
- Позитивна обавеза да се истраже наводна кршења
- Делотворан правни лек
- Стандарди ОСП (Одбора за спречавање мучења)
- Улога и права ОСП

Абортус

- Право нерођеног детета на живот; домашај члана 2
- Права потенцијалног оца
- Права жене: абортус као део „приватног живота“ (члан 8)
- Слобода демонстрирања; слобода окупљања и изражавања, одговорност државе за заштиту

Насиље у породици

- Савет Европе и други међународни стандарди; Препорука (2002)5 о заштити жена од насиља, ЦМ (2006) 93: Радна група за борбу против насиља над женама, укључујући насиље у породици
- Силовање у браку: криминализација и казне
- Спречавање криминала: заштитне мере, процена ризика, планирање безбедности
- Забрана приступа другом лицу и друге (административне) мере којима се насилним супружницима забрањује приступ дому.
- Гаранције за брзу интервенцију/дужина поступка
- Правна помоћ жртвама
- Заштита сведока
- Закони којима се регулишу стамбени уговори и уговори о закупу
- Овлашћења полиције и јавног тужиоца да „по службеној дужности“ судски гоне починиоце насиља у породици

Еутаназија

- Право на живот члан 2 у односу на право на смрт.
- Нечовечно поступање; патња особа која доводи до жеље да се оконча властити живот.
- Право на самоопредељење.

Екстрадиција

- Опасност од кршења члана 3 у земљи која прима лице које се изручује; мучење, затвор за осуђенике на смрт, затворски услови.
- Опасност од кршења члана 6 у земљи која прима лице које се изручује; мучење, затвор за осуђенике на смрт, затворски услови (флагрантно онемогућавање правичног суђења)
- Смртна казна у земљи која прима лице које се изручује (члан 2)
- Применљивост члана 6: екстрадиција не обухвата утврђивање кривичне оптужбе
- Судско преиспитивање/делотворан правни лек против екстрадиције
- Европска конвенција о екстрадицији

Слобода мисли, савести и вероисповести

- Испољавања и пракса
- Учесће у образовању
- Плаћање пореза

Клевета и право на углед

- Слобода изражавања

- Границе, ограничења и мешање; утврђивање значења „неопходан у демократском друштву“, „прописан законом“, поље слободне процене државе.
- Положај медија
- Положај изабраних чланова/политичара

Хомосексуалност и друга сексуална усмерења (члан 8 и члан 14)

- Забрана према кривичном праву/мешање у приватни живот.
- Минимална старосна граница за вољно ступање у сексуалне односе.
- Ограничења за садомазохистичке поступке

Малолетничко право

- Посебна процесна правила
- Посебан положај осумњиченог малолетника
- Положај/заштита малолетне жртве
- Члан 5/ малолетници лишени слободе

Тражење и прикупљање доказа: Претрес, заплена, надзор (члан 8)

- Прикупљање информација – отисци прстију, ДНК.
- Право на поштовање дома и преписке против ометања од стране органа власти.
- Тајни надзор „у складу са законом“

Тероризам и организовани криминал

- Посебне међународне мере за борбу против тероризма (Конвенција Савета Европе о спречавању тероризма, Конвенција Савета Европе о прању новца, тражењу, заплени и конфискацији средстава стечених криминалном делатношћу и о финансирању тероризма, Смернице о људским правима и борби против тероризма, које је Комитет министара усвојио у јулу 2002) и трендови развоја у домаћем законодавству и правној пракси.
- Мучење, нечовечно и понижавајуће поступање; технике испитивања
- Право на слободу
- Правично суђење
- Права затвореника
- Усељење и протеривање
- Заштита сведока
- Заштита и обештећење жртава
- Одступање од права и слобода у случају јавне опасности (члан 15)
- Тражење и прикупљање доказа; посебне истражне мере

Војно право

- Војна дисциплина

- Приватан живот
- Хомосексуалност
- Слобода изражавања
- Слобода вероисповести

СУДИЈЕ ГРАЂАНСКИХ ОДЕЉЕЊА КОЈА ПОСТУПАЈУ У ПОРОДИЧНИМ СПОРОВИМА

- Општа начела члана 8:
- Обим „приватног живота“, „породичног живота“, дома“, „преписке“
- Значење „поштовања“, позитивне обавезе
- Мешање „у складу са законом“, „са легитимним циљем“ и
  - „неопходно у демократском друштву“
- Крај „породичног живота“

Абортус:

- Права нерођеног детета; домашај члана 2
- Права потенцијалног оца; потенцијални породични живот у односу на интересе мајке.
- Права жена, законска ограничења могућности абортуса

Усвајање деце:

- Правна ограничења и критеријуми за усвајање деце

Старатељство:

- Склањање деце из властитог дома
- Ванредне мере;
- Контакти са родитељима, бакама и дедама
- Рехабилитација; поновно спајање родитеља и детета

Насиље у породици

- Савет Европе и други међународни стандарди; Препорука (2002)5 о заштити жена од насиља, ЦМ (2006) 93: Радна група за борбу против насиља над женама, укључујући насиље у породици
- Силовање у браку: криминализација и казне
- Спречавање криминала: заштитне мере, процена ризика, планирање безбедности
- Забрана приступа другом лицу и друге (административне) мере којима се насилним супружницима забрањује приступ дому.

- Гаранције за брзу интервенцију/дужина поступка
- Правна помоћ жртвама
- Заштита сведока
- Закони којима се регулишу стамбени уговори и уговори о закупу
- Овлашћења полиције и јавног тужиоца да „по службеној дужности“ судски гоне починиоце насиља у породици

Хомосексуалност:

- Хомосексуални односи и обим права на породични живот,
- Старатељство над дететом и усвајање детета,
- Право на склапање брака.

Деца, рођена ван брака;

- Постојање породичног живота изван формалног брака/ однос између детета и биолошке мајке и оца.
- Вештачки породични живот (савремене технике биолошке репродукције)

Брак и развод (чланови 8 и 12);

- Право на склапање брака,
- законске препреке склапању брака,
- постављање рокова,
- ограничења за развод

Родитељска права;

- Права посеђивања.
- Ангажовање оба родитеља у доношењу одлука које се тичу детета.
- Нетрадиционалне породице.

Приватан живот

- Приступ информацијама
- Базе ДНК и друге збирке информација

Имовинско право

Транссексуалци

- Право на правно признање
- Промена извода из матичне књиге рођених/званичних докумената

- Ограничења права на склапање брака
- Породични живот

УПРАВНО ПРАВО

- Правично суђење (члан 6)
- Општа начела: истакнуто место правичног суђења у демократском друштву, без рестриктивног тумачења термина, поље слободне процене за државе, доктрина „четврте инстанце“, примена на управне поступке.
- Утврђивање грађанских права и обавеза: дефиниција термина, разлика између приватног и јавног права.
- Приступ суду: приступ према закону и стварни приступ, делотворан приступ, могућа ограничења.
- Оспоравање или побијање грађанских права: да би се члан 6 примењивао, мора да постоји доказива тужба/ спор који се односи на грађанска права или обавезе.
- Равноправност странака: разумна могућност да се предмет изложи под условима који не стављају појединца у битно неповољнији положај у односу на његовог противника, процесна равноправност, испитивање сведока, могућност оспоравања управних одлука, приступ погодностима.
- Правила доказног поступка: незаконито прибављени докази, докази о лицу које се не појављује као сведок, приступ одбране доказима, процена доказа.
- Независан и непристрасан трибунал; дефиниција „трибунала“, „независног“ и „непристрасног“, гаранције против спољашњег притиска, манифестовање независности и непристрасности, учешће судије у неколико фаза поступка, лични интерес судије.
- Дужина поступка; гаранција „разумног рока“, заштита од претераног одуговлачења процеса. Почетак „разумног рока“, посебне околности предмета, чиниоци који су узети у обзир (сложеност предмета, понашање подносиоца поднеска и понашање надлежних управних и судских власти), нерешени предмети у судовима, реструктурирање управе
- Правна помоћ; право на правну помоћ (члан 6,1).
- Присуство у суду: усмена расправа уз лично присуство, заступање од стране адвоката, опште начело присуства у кривичним предметима, суђење у одсуству, одрицање од права, приступ „суђења као целине“
- Правичан и јаван претрес и пресуда; ограничења, одрицање од права, жалбени поступак, присуство штампе, пресуда доступна једино у судској администрацији.
- Комуникација са судом/у судници: утицај писане и усмене комуникације на поступак.
- Професионални кодекс понашања и етика судија: свест о личним и професионалним вредностима, професионалне вредности неопходне да би се обезбедило правично суђење.

Дискриминација:

- Секундарна и супсидијарна природа члана 14

- Основе за дискриминацију:
- Национално или социјално порекло, раса, боја коже, припадност мањини, језик
- Узраст, пол
- Сексуална оријентација
- Верска и политичка опредељеност/различита мишљења
- Имовина, рођење или други статусна својства
- Оправдања
- Поље слободне процене
- Протокол 12
- Промена пола/транссексуалци – изводи из матичне књиге рођених, званични документи, име (такође чланови 8 и 12)

Образовање

- Право на образовање (члан 2, протокол 1)
- Слобода мисли, савести и вероисповести
- Телесно кажњавање
- Право на оснивање приватних школа

Изборна права

- Право на слободне изборе: Члан 3, протокол 1.
- Право гласа.
- Право кандидовања на изборима.
- Слобода изражавања (члан 10)
- Применљивост члана 6

Експропријација

- Формална и де факто експропријација
- Јавни интерес
- Сразмерност мере
- У складу са законом
- Надокнада

Тужбе због нехата, надокнада за деликте

- Одговорност државе за исплату надокнаду за штету/финансијске губитке проузроковане противправном радњом или пропустом повезаним са вршењем јавне власти
- а. Штета као последица погрешних информација које је пружила држава
- Ограничења/границе надокнаде
- Делотворан правни лек

Слобода мисли, савести и вероисповести

- Испољавања и пракса.
- Учешће у образовању.
- Обавеза државе да штити религију.

Усељење и протеривање

- Мучење, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање (члан 3); позитивна обавеза; да се лице не депортује у земљу у којој постоји реална опасност да буде жртва кршења члана 3.
- Смртна казна (члан 2); позитивна обавеза; да се лице не депортује у земљу у којој постоји реална опасност да буде жртва кршења члана 2.
- Породични живот (члан 8); позитивна обавеза да се поштује породични живот/ да се појединцу дозволи да живи у држави која ће поштовати његов породични живот.
- Лишење слободе како би се спречио неовлашћени улазак или лишавање слободе са циљем депортације или екстрадиције (члан 5, став 1, ф.) законитост хапшења и лишења слободе, законитост екстрадиције, разумна дужина притвора.
- Забрана групног протеривања (чланови 3 и 4, протокол 4)

Екстрадиција

- Опасност од кршења члана 3 у земљи која прима лице које се изручује; мучење, затвор за осуђене на смрт, затворски услови.
- Опасност од кршења члана 6 у земљи која прима лице које се изручује (флагрантно онемогућавање правичног суђења)
- Смртна казна у земљи која прима лице које се изручује
- Применљивост члана 6: екстрадиција не обухвата утврђивање кривичне оптужбе
- Судско преиспитивање/делотворан правни лек против екстрадиције

Психијатријска здравствена нега

- Разлози за лишавање слободе (члан 5)
- Приватан живот (члан 8)
- Мучење, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање (члан 3)

Социјално осигурање/социјална помоћ

- Дискриминација по основу пола или националности.
- Примена члана 6: социјална помоћ као грађанско право или обавеза.
- Критеријуми правичног суђења.

- Имовинска права (члан 1, протокол 1).

Порези

- Увођење пореза
- Дискриминација (члан 14)
- Неновчане и новчане казне (члан 5, члан 6)
- Грађанска права (члан 6)
- Ретроактивне мере (члан 1, протокол 1)
- Приговор савести

СУДИЈЕ ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА КОЈЕ ПОСТУПАЈУ У РАДНИМ СПОРОВИМА

- **Слобода изражавања**
- **Слобода мисли, савести и вероисповести**
- **Право на приватност у канцеларији/на радном месту:**
  - а. надзор телефона/интернета/имејлова
  - б. сексуална оријентација
- **Забрана дискриминације/обрнута дискриминација**
(пол, сексуална оријентација, раса, узраст)
- **Понижавајуће поступање: малтретирање и злостављање**
- **Принудни или обавезни рад**
- **Синдикати:**
  - Запошљавање искључиво чланова синдиката
  - Колективно преговарање
  - Повлашћен третман
  - Право неучлањивања у синдикат
  - Забрана чланства у синдикату
  - Право на штрајк

ИЗДАВАЊЕ РАДНОГ МАТЕРИЈАЛА (БРОШУРА,ПУБЛИКАЦИЈА..)

Уређивање радног материјала са одржаних семинара и штампање у виду брошура, публикација и сл. у циљу уједначавања квалитета едукација и омогућавања корисницима да доцније користе обрађени радни материјал.

6. Програм сталне обуке у области права Европске Уније

- **ЦИЉ:** програм едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и тужилаца из области правних тековина Европске Уније; да понуди стручна објашњења и анализе односа између правних система земаља чланица и Европског права, општих стандарда по питању буџета и обавеза земаља чланица и кандидата; упознавање са одлукама Европског ревизорског суда и његовим овлашћењима; упознавање са Лисабонским уговором и Принципима из Копенхагена који се односе на земље кандидате; да помогне у стицању способности и коришћењу и примењивању релевантних правних принципа у решавању конкретних правних питања путем интерактивне наставне методологије;
- **ИЗБОР ТЕМА:** теме обуке одређене су на основу исказаних образовних потреба судија и тужилаца у анкети Правосудне академије а у светлу потреба усаглашавања законодавног система Републике Србије са законодавним системима чланица Европске Уније
- **КОРИСНИЦИ:** корисници програма су судије и тужиоци
- **ТРАЈАЊЕ:** у правилу једнодневни или дводневни семинари, уз могућност измена у случају потребе.
- **УЧЕСНИЦИ:** групе од по 30 судија и тужилаца из седишта апелационих судова у којима се семинари одржавају, као и подручних судова
- **БРОЈ ПРЕДАВАЧА:** у зависности од теме
- **МЕСТО ОДРЖАВАЊА СЕМИНАРА:** виши судови а према распореду који утврди радна група за сваку поједину тему едукације.
- **НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:** предавања са презентацијама, рад у групама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **ТЕМЕ СЕМИНАРА ОДНОСНО ЕДУКАЦИЈА**

1. Европско институционално право

2. *Право ЕУ и људска права*
3. *Европска правосудна сарадња у грађанским стварима*
4. *Европска правосудна сарадња у кривичним стварима*
5. *Социјална повеља, радно право у ЕУ*
6. *положај малолетника у правном систему ЕУ и СЕ*

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – право ЕУ

Циљна група – судије/тужилоци виших/апелационих судова /тужилаштва

1.Тема: Увод у право и институције ЕУ

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Историја процеса европске интеграције (увод у Европско право)
- институције ЕУ
- Извори права ЕУ и доктрина директног дејства
- основи законодавног поступка
- ЕУ право и однос права ЕУ и националног права
- Правосудни систем
- Европски суд правде суд
- Извршење и контрола
- Принцип супремације ЕУ права и статус кандидата
- Судска пракса Ревизорског суда и Европског суда правде

- Општи принципи који се односе на земље у статусу кандидата: пропорционалност, једнакост (не-дискриминација), заштита легитимног очекивања и транспарентност
- Управљање фондовима и одговорност кандидата за чланство
- Транспарентност управљања фондовима и ревизија
- Обавезе земаља кандидата по питању буџета и управљање заједничким фондовима ЕУ
- Директне тужбе и одговорност земље кандидата и ЕУ институција

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – право ЕУ

Циљна група – судије и тужиоци виших и апелационих судова / тужилаштва,

1.Тема: Судска сарадња у грађанским стварима у ЕУ

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Међународна правна помоћ – облици и судска сарадња
- Европска судска мрежа – Одлука бр. 470/2001
- Достављање судских и вансудских аката - Уредба 1393/2007
- Европска конвенција о обавештењима о страном праву
- Извођење доказа - Уредба бр. 1206/2001 о извођењу доказа у грађанским и трговачким стварима
- Признање и извршење страних одлука – Уредба бр. 44/2001; Конвенција о надлежности и признању и извршењу одлука. Бриселска и Луганска конвенција.
- Извршење неспорних потраживања - Уредба 805/2004;
- Приступ судовима – Директива о побољшању приступа судовима у прекограничним споровима бр.8/2003
- Европски налог за плаћање – Уредба 1896/2001;
- Судска сарадња у области стечаја – Уредба 1346/2000

- Сарадња судова у области питања надлежности и признања и извршења одлука у области брачних питања - Уредба 2201/2003 (BriseI II bis) и Уредба 1259/2010 (Rim III).

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – право ЕУ

Циљна група – судије и тужиоци виших и апелационих судова /

тужилаштва,

1.Тема: Судска сарадња у кривичним стварима у ЕУ

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Правосудна сарадња у кривичним стварима (историјат и облици сарадње, развој кривичног права ЕУ)
- Извршење и признање иностраних одлука – Европски налог за хапшење (ЕНН)
- Међународна кривична помоћ у кривичним стварима у домаћем праву – разлике у односу на Европски налог за хапшење (ЕНН)
- Европски налог за прибављање доказа и остали облици признања иностраних одлука
- Европски јавни тужилац
- Права осумњиченог и окривљеног лица у кривичном поступку
- Права жртве кривичног дела
- EUROJUST, Европска правосудна мрежа у кривичним стварима; Европска мрежа за обуку носилаца правосудних функција.
- OLAF; E-JUSTICE – Размена података у кривичном поступку између држава чланица ЕУ.

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – право ЕУ

Циљна група – судије и тужиоци виших и апелационих судова / тужилаштва,

Тема: Судска сарадња у кривичним стварима (процесни аспект) у ЕУ

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Поступци по индиректној тужби
- Тужба због повреде комунитарног права
- Тужба за поништај и тужба за накнаду штете
- Ток поступка пред Европским судом правде и Општим судом
- Редовни и ванредни правни лекови

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – право ЕУ

Циљна група – судије и тужиоци виших и апелационих судова / тужилаштва,

Тема: Дискриминација, Социјална повеља, радно право у ЕУ

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- **Родна равноправност** (Упознавање са појмовима родне равноправности, Представљање разлике између де факто и де јуре положаја жена, Фактори који утичу на положај жена, друштвени контекст и разлози за антидискриминативне законе)

- Вишеструко дискриминисане групе жена (Друштвена ситуација маргинализованих група жена (са фокусом на положај Ромкиња и жена са инвалидитетом), Дискриминаторско понашање институција и упознавање са могућностима смањивања маргинализације кроз адекватно поступање институција)
- Лична и имовинска права жена у брачној, ванбрачној и породичној заједници (Стицање и деоба заједничке имовине супружника, ванбрачних партнера/ки и чланова/ица породичне заједнице; Остваривање права на издржавање, Могући негативни ефекти примене родно неутралних норми из ових области)
- Радни односи и мобинг (Нормативни оквир и заштитне одредбе у односу на жене, међународни извори, право ЕУ и домаће право)
- Радни односи и мобинг (Мобинг - Закон о спречавању злостављања на раду, судска заштита, Посебне одредбе Закона о равноправности полова)
- Прекршајни аспекти забране дискриминације у области рада и родне равноправности (Прекршајно законодавство у области родне равноправности, Поступак по закону о прекршајима и постојећа судска пракса у области родне равноправности, Преглед могућих будућих ситуација и судских одлука)

ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ У 2015. ГОДИНИ

Област – право ЕУ

Циљна група – судије и тужиоци виших и апелационих судова / тужилаштва,

Тема: Положај малолетника у правном систему ЕУ и СЕ

Предавачи: раде у групи по двоје

Место одржавања: седишта виших судова.

Списак тема:

- Увод у Смернице Савета Европе на тему правосуђа по мери детета
- Правосуђе по мери детета, укључујући однос деце и полиције – Смернице Савета Европе и судска пракса Европског суда за људска права
- Правосуђе по мери детета, укључујући однос деце и полиције – домаћи закони и пракса
- Правосуђе по мери детета, укључујући однос деце и полиције током судских поступака, укључујући приступ суду, правни заступник, право да вас саслушају и да изнесете своје ставове, организовање поступака и доказа/изјава деце - Смернице Савета Европе и судска пракса Европског суда за људска права
- Правосуђе по мери детета, током судских поступака – домаћи закони и пракса
- Дискусија у вези са спорним питањима покренутим током семинара, и разматрање правосуђа по мери детета, након судског поступка, укључујући саопштавање решења или пресуде детету

7. Програм сталне обуке судија прекршајних судова

- **УВОД:** Сврха обуке судија и судијских помоћника прекршајних судова је упознавање са новим правним прописима из области прекршајног права, који су ступили на снагу у марту 2014. године, као и пружање стручне помоћи из ове области.

Прекршајни поступак због прекршаја са елементима насиља у породици

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Субјекти прекршајне одговорности по новом Закону о прекршајима

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Прекршајне санкције по новом Закону о прекршајима

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.

- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Извршење по новом Закону о прекршајима и споразум о признању прекршаја

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Царински и порески прекршаји

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Прекршајни налог

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.

- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Регистар новчаних казни и прекршајне евиденције

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8

Примена Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у прекршајном поступку

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.
- **ПЛАНИРАНИ БРОЈ СЕМИНАРА:** 8
Закон о узбуњивачима

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.

- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.

Стандардизација судске праксе

- **ЦИЉ:** програма едукације осмишљен је да покрије образовне потребе судија и судијских помоћника из области прекршајног права.
- **ЦИЉНА ГРУПА:** судије и судијски помоћници прекршајних судова Р. Србије.
- **МЕТОДОЛОГИЈА:** предавања са презентацијама, практични примери, питања и одговори, дискусија, евауација.
- **РАДНИ МАТЕРИЈАЛ:** публикације, приручници, закони и подзаконски акти.

- ✓ **Правилна израда пресуде (реализација у току)**
- ✓ **Малолетници (реализација у току)**

8. Програм обуке о заштити узбуњивача

У погледу предложеног Закона о заштити узбуњивача неопходно је спровести свеобухватну стручну обуку судија које поступају у предметима који су посредно или непосредно повезани са узбуњивањем, указати на специфичности које овај закон уводи у правни систем Републике Србије, као и објаснити однос овог Закона према општим правилима парничне процедуре. Прописан је и редослед обуке односно обухвата судова с тим да се основни и виши судови налазе у истом нивоу када је у питању потреба за њиховом обуком, и то из разлога што су виши судови примарно надлежни за поступање по тужбама у вези са узбуњивањем. Неопходно је истовремено спровести и обуку судија основних судова и то оних судија који су надлежни за поступање у радно правним споровима, обзиром да је истакнуто у Закону да у ситуацији када је до радно правног спора дошло у вези са узбуњивањем, да се у тој ситуацији почињу примењивати посебна правила у погледу специфичних права узбуњивача која су прописана овим Законом.

Тема: Заштита узбуњивача

Циљ: Организовање активности сталних и специјалистичких семинара ради унапређења и боље примене стечених знања и вештина.

Циљне групе: Судови опште надлежности:

- **у Основним судовима,**
корисници обуке: судије који поступају у радно правним споровима, обзиром да је Законом направљена веза са режимом радноправних односа. Стога, у ситуацији када је истакнут и учињен вероватним навод да је штетна радноправна последица настала у вези са узбуњивањем, поступајући судија у радно правном спору је дужан да примењује специфична правила прописана Законом о заштити узбуњивача у погледу посебних права узбуњивача (као што су правило о обрнутом терету доказивања, истражно начело, правило привременим мерама ...)
- **у Вишим судовима,** који су судови надлежни сагласно Закону, за суђење у споровима везаним за узбуњивање што укључује и одређивање привремених мера. Виши судови су надлежни и за одређивање привремених мера прописаних овим Законом пре покретања судског поступка.
корисници обуке: судије Виших судова.
- **у Апелационим судовима**
Неопходно је са новинама које овај Закон уводи у правни систем Републике Србије упознати и судије Апелационих судова, који су надлежни за другостепено одлучивање поводом свих спорова насталих посредно или непосредно у вези са узбуњивањем, а који суд одлучује и поводом жалби на решење о одбијању предлога за одређивање привремене мере у складу са Законом.

Корисници обуке: судије Апелационих судова

- **Врховни касациони суд**

Корисници обуке: судије Врховног Касационог суда као суда највише инстанце у Републици Србији, који је између осталог надлежан и за поступање поводом изјављене ревизије као ванредног правног средства, допуштеног како у споровима у вези са узбуњивањем тако и у радно правним споровима.

Програм дводневног семинара:

Предмет обуке - Закон о заштити узбуњивача

Упознати кориснике обуке са одредбама **Закона о заштити узбуњивача**:

Први дан:

Међународни и домаћи извори (хијерархија прописа)

Основни појмови прописани Законом

Врсте узбуњивања(унутрашње и спољашње узбуњивање-алтернативно постављени,узбуњивање јавности)

Прекршаји прописани Законом о заштити узбуњивача

Други дан:

Заштита узбуњивача и накнада штете

Утицај и примена Закона о заштити узбуњивача у радноправним споровима

Однос Закона о заштити узбуњивача према према општим правилима парничне процедуре

Планиран број активности **20** семинара по апелацијама

Судови посебне надлежности:

У погледу **судова посебне надлежности**, обуку те упознавање са одредбама Закона и новинама које исти уноси у постојећи правни систем у републици Србији требало би спровести:

- у **Управним судовима**, Управни судови су надлежни за поступање поводом престанка радног односа и других штетних радноправних последица предузетих према државним службеницима и др., а које могу бити у вези са узбуњивањем.
- корисници обуке: судије Управног суда.

Програм дводневног семинара:

Предмет обуке - Закон о заштити узбуњивача

Упознати кориснике обуке са одредбама **Закона о заштити узбуњивача**:

Први дан:

Међународни и домаћи извори (хијерархија прописа)

Основни појмови прописани Законом

Врсте узбуњивања(унутрашње и спољашње узбуњивање-алтернативно постављени,узбуњивање јавности)

Закон о управном поступку

Други дан:

Заштита узбуњивача и накнада штете

Утицај и примена Закона о заштити узбуњивача у радноправним споровима

Однос Закона о заштити узбуњивача према према општим правилима парничне процедуре

Планиран број активности 1 семинар

- У Прекршајним судовима

Корисници:судије прекршајних судова

Разлог обуке: Законом о заштити узбуњивача прописана је прекршајна одговорност, те предвиђено неколико прекршаја, те је потребно у том смислу судије прекршајних судова упознати са новинама и специфичностима овог Закона, у домену њихове надлежности. Потребно је спровести обуку како судија прве истанце тако и судија друге истанце прекршајних судова.

- У Прекршајном Апелационом суду

Корисници обуке:судије Прекршајног Апелационог суда

Разлог обуке: Законом о заштити узбуњивача прописана је прекршајна одговорност, прописани прекршаји,те је потребно у том смислу судије прекршајних судова упознати са новинама и специфичностима овог Закона, у домену њихове надлежности.Потребно је спровести обуку како судија прве истанце тако и судија друге истанце прекршајних судова.

Програм дводневног семинара:

Предмет обуке - Закон о заштити узбуњивача

Упознати кориснике обуке са одредбама **Закона о заштити узбуњивача**:

Први дан:

Међународни и домаћи извори (хијерархија прописа)

Основни појмови прописани Законом

Врсте узбуњивања(унутрашње и спољашње узбуњивање-алтернативно постављени,узбуњивање јавности)

Прекршаји прописани Законом о заштити узбуњивача

Други дан:

Заштита узбуњивача и накнада штете

Утицај и примена Закона о заштити узбуњивача у радноправним споровима

Однос Закона о заштити узбуњивача према према општим правилима парничне процедуре

Методологија: Рад у малим групама, Симулација суђења

Радни материјал: Закон о заштити узбуњивача и приручник

9. Посебни програм сталне обуке судија ванпарничних одељења „Пословна способност као предуслов равноправности пред законом за особе са инвалидитетом“

Област права

Ванпарнични поступак, лишење пословне способности, забрана дискриминације

Увод

Конвенцијом Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, коју је Србија ратификовала у мају 2009. године, као и Општим коментаром бр. 1 на члан 12. Конвенције који је усвојио Комитет за права особа са инвалидитетом 2014. године, прописано је да *особе са инвалидитетом уживају пословну способност на једнакој основи са другима у свим областима живота*. Последње измене Закона о ванпарничном поступку указују да постоји свест о потреби реформе поступка лишења пословне способности и система старатељства над одраслим особама, с обзиром да постојећа решења која се тичу услова и самог поступка за лишење пословне способности нису у складу са концептом остваривања и поштовања људских права и забране дискриминације, јер не представљају мере подршке и заштите, већ се свде на ускраћивање права и слобода.

Последице лишења пословне способности веома су озбиљне, комплексне и далекосежне. Особа лишена пословне способности не може да доноси одлуке у своје име, нема могућност да бира где жели да живи и са ким, не може да располаже својом имовином, не може да склопи брак, одлучи о рађању, губи право гласа. Имајући у виду прописе којима су регулисани услови за лишење пословне способности, евидентно је да су особе са инвалидитетом у највећем ризику од лишења пословне способности, посебно особе са интелектуалним и психосоцијалним инвалидитетом, што их додатно излаже стигматизацији и неприхватању у друштву. Подаци показују да се број одраслих особа под старатељством у Србији повећава, у току 2011. године, број особа под старатељством повећан је за 33,9%, а број особа лишених пословне способности у 2012. години повећан је за 20%¹.

Истраживање² судске праксе у Србији у поступцима лишења пословне способности показало је да у 87% случајева суд није саслушао особу о чијој пословној способности се одлучивало, као и да је у 99% случајева суд донео одлуку о потпуном лишењу

¹ Sintetizovan izveštaj o radu centara za socijalni rad u Srbiji u 2012. godini, Republički zavod za socijalnu zaštitu, 2013.

² Nalazi istraživanja "Poslovna sposobnost kao ljudsko pravo u Srbiji", Beogradski centar za ljudska prava i Inicijativa za prava osoba sa invaliditetom MDRI-S. Istraživanje je sprovedeno tako što su osnovnim (34) i višim sudovima (26) upućeni zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja kojima je zatraženo da dostave sve odluke o lišenju i vraćanju poslovne sposobnosti, kao i o produženju roditeljskog prava za period 2008-2010. godina. Prikupljeno je 997 odluka osnovnih/opštinskih sudova i 68 odluka viših/okružnih sudova.

пословне способности. На крају, треба указати на чињеницу да се лишење пословне способности заснива искључиво на медицинском моделу јер је у 99% анализираних одлука јасно наведена врста инвалидитета, најчешће у форми медицинске дијагнозе, без додатног образложења о разлозима лишења пословне способности.

Имајући у виду међународне прописе и стандарде, као и националне антидискриминационе законе, евидентно је да је неопходна реформа система старатељства над одраслим особама, односно, омогућавање пуног уживања пословне способности особама са инвалидитетом. С обзиром да је у питању дуготрајан процес, којем претходи подизање свести најшире јавности и промена парадигме у приступу према особама са инвалидитетом, у овом моменту је потребно да судови (такође и органи старатељства и вештаци), у оквиру важећег законодавног оквира, поступају на начин који обезбеђује максимално уважавање права, потреба и интереса особа о чијој се пословној способности одлучује.

Повереник за заштиту равноправности и Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом МДРИ-С организовали су 26-27. новембра 2014. године, у Бањи Врдник, дводневну обуку за судије на тему равноправности пред законом за особе са инвалидитетом. Обуци је присуствовало 20 судија (11 из основних судова и девет из виших судова). Судије су биле из ванпарничних одељења, из различитих градова и општина у Србији, с тим што је интересовање било много веће, односно, пријављивало се по неколико из судија из истог основног/вишег суда, али у том моменту организатори нису били у могућности да прихвате толико пријава из финансијских разлога, па су пријаве прихватане само за по једног судију по суду.

Учесници/це су као мотивацију за учешће на обуци истакли бројне недоумице у вези са изменама Закона о ванпарничном поступку, а посебно измену која се односи на обавезну ревизију претходно донетих одлука о лишењу пословне способности. Судије наводе да имају велики број „старих“ предмета, веома кратке рокове и питају се како ће то радити и како треба да поступају. Надаље, имају недоумице у вези са плаћањем трошкова поступка и трошкова вештачења, као и да ли је могуће саслушање по замолници или је неопходно да лично саслушају особе које су раније лишене пословне способности, а због чињенице да се многе особе са инвалидитетом које су лишене пословне способности налазе у институцијама социјалне заштите, често ван места свог пребивалишта. Одређен број учесника/ца, као мотивацију за учешће, навео је размену информација са колегама/ницама и уједначавање судске праске, док су судије из виших судова изразиле очекивање и жељу да сазнају више о самој теми како би у поступцима по жалбама евентуално другачије одлучивали и могли да дају смернице првостепеним судовима. Евалуација обуке показала је да 68% учесника сматра да су очекивања од обуке остварена у потпуности. Највећи број учесника/ца оцењује

квалитет презентација и излагања највишом оценом, али и остали аспекти обуке су оцењени веома високим оценама³.

Тема

Тема обуке је једнако признање пред законом за особе са инвалидитетом са аспекта пословне способности. Осим прописа којима су регулисани услови и поступак лишења пословне способности, тема обуке су и домаћи и међународни стандарди и обавезе које је Република Србија преузела ратификацијом међународних докумената, а који указују на потребу реформе система лишења пословне способности и старатељства над одраслим особама. Теме семинара су и последице лишавања пословне способности, механизми заштите особа са инвалидитетом, искуства других земаља, као имогућности коришћења мање рестриктивних мера које су на располагању у националном законодавству. У току обуке ће бити обрађена повезаност антидискриминационог законодавства са овим областима.

Напредни ниво обуке продубљује наведене теме и проширује знања и информације јер укључује праксу Европског суда за људска права, повезаност пословне способности са другим људским правима (живот у заједници, заштита од злостављања и тортуре), различите моделе комуникације са особама са инвалидитетом у циљу успешног саслушања у поступку одлучивања о пословној способности, као и моделе доношења одлука уз подршку.

Циљеви семинара

Обука „Пословна способност као предуслов равноправности пред законом за особе са инвалидитетом“ осмишљена је кроз два модула – први и основни ниво обуке и напредни ниво обуке који је намењен судијама које су похађале први ниво.

Циљеви основног нивоа обуке:

- Да учеснице/ци стекну и/или обнове знања о кључним појмовима у вези са пословном способношћу;
- Да продискутују о кључним проблемима и неусаглашености националног законодавства са међународним уговорима и стандардима;
- Да осмисле на који начин могу да дају допринос поштовању људских права особа са инвалидитетом у поступцима лишења пословне способности, пре реформе законодавства.

Циљеви напредног нивоа обуке:

---

³**Iz evaluacije obuke:** kada je u pitanju kvalitet različitih aspekata obuke, učesnici su na sledeći način ocenili kvalitet (navedena je prosečna ocena – 1 najniža, 5 najviša): Kvalitet prezentacija i izlaganja: 4.77; Kvalitet radionica i studija slučaja: 4.45; Kvalitet diskusija: 4.54; Korisnost dobijenog materijala: 4.68

- Да учеснице/ци стекну продубљена знања о кључним појмовима у вези са пословном способношћу;
- Да продискутују о кључним проблемима у националном законодавству у поступцима лишења пословне способности;
- Да учеснице/ци стекну продубљена знања о међународној пракси у вези са лишавањем пословне способности;
- Да учеснице/и стекну знања о начинима комуникације са особама са инвалидитетом у циљу успешнијег саслушавања на рочишту;
- Да осмисле на који начин могу да дају допринос поштовању људских права особа са инвалидитетом у поступцима лишења пословне способности, пре реформе законодавства.

Циљна група

Укупан број учесника по семинару је од 25 до 30. Семинар је намењен:

- судијама основних судова (судијама у ванпарничном поступку);
- судијама виших судова;
- судијским помоћницима.

Методологија

Обука је планирана као консултативни и интерактивни процес, који се реализује кроз предавања, анализе примера из праксе и дискусије. Семинар комбинује различите методе у складу са потребама учења одраслих, односно презентације и тренерски инпут, рад у пару и малим групама, индивидуални рад, а свака сесија има одређено време за дискусије у пленуму.

Радни материјал

- Конвенција о правима особа са инвалидитетом и Општи коментар 1. Комитета за права особа са инвалидитетом;
- Радни материјали на појединачне теме сесија основног нивоа обуке: 1) стереотипи и предрасуде, 2) дискриминација, 3) стигматизација, 4) терминологија у вези са особама са инвалидитетом, 5) различити приступи особама са инвалидитетом, 6) овлашћења различитих актера у поступку лишења пословне способности;
- Радни материјали на појединачне теме сесија напредног нивоа обуке: 1) документа Савета Европе и Венецијанске комисије о пословној способности, 2)

релевантна пракса Европског суда за људска права у вези са лишењем пословне способности, 3) примери различитих начина комуникације особа са инвалидитетом, 4) различити модели одлучивања уз подршку;

- Студије случаја;
- Публикација „Лишење пословне способности: закони и пракса у Републици Србији“, Косана Бекер, издавач Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом МДРИ-С, новембар 2014. године; друге публикације и извештаји на ову тему.

Планиран број семинара

2-3 основна

1-2 напредна

10. Посебни програм обуке „Судијска/јавнотужилачка етика“

Увод

Ова једнодневна едукација је намењена судијама/јавним тужиоцима како би стекли додатна знања о спречавању корупције, сукоба интереса, и примене Етичког кодекса за судије/јавне тужиоце.. Програм едукације садржи четири теме:

Тема 1

Међународни стандарди у области судијске/тужилачке етике и њихова примена у Законодавству Републике Србије –општи преглед

Циљ

Упознати детаљније судије са међународним и домаћом регулативом у примени Кодекса судијске/јавнотужилачке етике.

Циљна група

Судије/јавни тужиоци

Методологија:

Предавање, презентација (ППТ)

Радни материјал

Штампани материјал као на пр. Конвенције, препоруке и Етички кодекс ВСС/ДВТ

Тема 2

Сукоб интереса (неспојивост функција пријављивање сумње у постојање сукоба интереса, изузеће)

Циљ

Упознати ближе судије/јавне тужиоце са законским одредбама о сукобу интереса и евентуалним проблемима у њиховој примени. Посебан акценат је на практичним ситуацијама у којима се појављује сукоб интереса.

Циљна група

Судије/јавни тужиоци

Методологија:

Предавање, презентација (ППТ)

Тема 3

Хипотетичка питања, примери сценарији случајева

Циљ

Судије/јавни тужиоци разматрају кроз практичне примере у којима постоји сумња на корупцију, сукоб интереса и хипотетичких ситуација у којима може доћи до кршења етичких кодекса.

Циљна група

Судије/јавни тужиоци

Методологија

Рад у малим групама које разматрају хипотетичке ситуације и након тога их презентују и дискутују о њима.

Радни материјал

Припремљена хипотетичка питања/студије случаја

Тема 4

Дисциплински поступак у случајевима кршења етичког кодекса и успостављање јасних канала за разматрање дилема о етичким питањима

Циљ

Упознавање са процедуром за вођење дисциплинских поступака против судија/јавних тужилаца. Изазови дисциплинских поступака.

Циљна група

Судије/јавни тужиоци

Методологија

Предавање, презентација (ППТ)

Број семинара

Планиран број семинара на годишњем нивоу је укупно 8, по 4 за свако од подручја апелација за судове и јавна тужилаштва са подручја Београд, Ниш, Нови Сад, Крагујевац.

11. Програм обуке предавача

Тема: ТРЕНИНГ ТРЕНЕРА

Појам, дефиниција и значај тренинга: Друштво у коме живимо се непрестано мења. Сталне иновације у области технологије и информатике су обележје нашег времена. Знање којим располажемо данас већ сутра није довољно. Концепција образовања се мења. Концепти који су коришћени у прошлости се усавршавају, а јављају се и нови концепти образовања. Један од тих концепата је и „тренинг“.

Једноставно дефиниција тренинга гласи: преношење професионалних вештина, знања и информација.

Овај нови концепт у образовању уско је повезан са андрагогијом, науком о образовању одраслих. У овом систему наставника замењује тренер, о коме се говори и као о „фацилитатору“.

Према томе, тренер је особа која је одговорна за преношење професионалних вештина, знања и информација, коришћењем андрагошке методологије. Оно што је неопходно сваком тренеру који ради са одраслима је познавање начина на који одрасли уче, њихове мотивације, као и техника презентације, модерације и фацилитације, које треба да поспеше учење одраслих, без обзира на садржај који се преноси. Акцентовање искуственог учења и примењивање принципа интерактивне обуке наглашава улогу партиципаната у процесу развоја, где тренер више није једини извор сазнања већ катализатор који омогућава, структурира и поспешује размену међу полазницима.

Овакав начин рада је нарочито погодан када су полазници професионалци из неке области, који нису „*tabula rasa*“, и код којих се више ради о надоградњи већ постојећих компетенција, а који могу једни другима представљати значајан извор сазнања. Мислимо да је у правосуђу управо такав случај.

Циљ: Тренинга је упознавање учесника са основама тренерског рада и стицање базичних вештина вођења тренинга и управљања процесом интерактивне обуке и организованог учења. Посебна пажња ће бити усмерена на развој компетенција управљања наставним процесом, кроз његове функције: планирање, организовање, вођење и контролу/евалуацију.

Нивои обуке: У оквиру процеса развијања тренерских компетенција можемо разликовати два нивоа обуке. Током првог нивоа обуке развијају се компетенције полазника за овај облик рада, са нагласком на развој практичних вештина партиципаната. На другом нивоу обуке, који би се могао назвати супервизијом, се кроз метод симулације реализације практичног тренинга врши контрола развијености тренерских вештина полазника, и кроз реалне и животне примере указује на даље могућности и правце развоја полазника као будућег тренера. Полазник се охрабрује да

даље развија своје идентификоване добре тренерске компетенције, а указује се и на евентуалне мањкавости одређених делова тренерских компетенција и улога, као и начине за њихово превазилажење.

Циљна група: Судије, јавни тужиоци и њихови заменици, као и сви остали других професија који се ангажују као предавачи на семинарима које организује и спроводи Правосудна академија.

Методологија: Што се тиче методологије рада, вреди напоменути да је она условљена циљевима које треба постићи, као и карактеристикама групе са којим ће бити рађено. Што се тиче облика рада користиће се рад са целом групом (у оквиру уводних теоријских поставки, коришћењем методе предавања/презентовања); рад у малим групама коришћењем интерактивних техника; као и рад у паровима кроз коришћење драмске методе, односно “Role play”; односно методе симулације ситуација карактеристичних за посао и улоге тренера. Битно је нагласити да ће у свим облицима рада и приликом коришћења поменутих метода и техника бити максимално имплементиран принцип интерактивности, односно, наглашена је интеракција између полазника и тренера, али и између самих учесника.

Радни материјал: Штампани материјал за полазнике (*handout*): Интерактивна обука, Улоге водитеља у процесу обуке, Методе интерактивне обуке, Табела за дизајн тренинга, Правила визуализације и презентације, Модерација/фазе развоја образовне групе, табела за евалуације; фломастери; папир за флип чарт; креп-трака; маказе; ППТ (*Power Pint Presentation*).

Планирани број семинара: Четири годишње, у свакој апелацији по један дводневни семинар.

12. Програм обуке ментора

Тема: МЕНТОРСТВО

Појам, дефиниција и значај менторства: Менторство је начин на који се све више учи у готово свим сферама живота и рада. Менторство постаје средство да се унапреди, не само квалитет рада појединца, већ и квалитет рада организације у целини. У свету се развија култура менторства као начин оспособљавања и унапређења квалитета рада у различитим областима, у образовању посебно.

Менторство је сложени, интерактивни процес, који се одвија међу особама различитих нивоа искуства и стручности, који интерперсонални или психолошки развитак, каријеру и/или образовни развитак, и функције социјализације сједињује у однос ... Надаље, менторски процес одвија се у динамичном односу у одређеној средини“ (Carruthersa, 1993: 193)

Кармин (Karmin, 1988) одређује менторство као комплексан, интерактиван процес који се одвија између појединаца различитог нивоа искуства и стручности, у којем стручњак даје подршку свом колеги како би постао ефикаснији у раду и допринео остваривању циљева установе у којој ради. Крајњи циљ јесте развој и раст стажисте и његово напредовање у каријери. Ова дефиниција обухвата све значајне елементе менторства у организацији и одређује се као значајна кадровска функција (узор, усресређеност на раст и развој кандидата, поверење, подршка, социјализација, итд.).

„Укратко, менторство је процес помоћу којег се знање и разумевање, вештине и способности могу пренети на мање искусне практичаре (Blanford, 2000: 202).

Данас, све модерне организације у развијеним социо-економским срединама користе менторство као кључан начин учења и укључивања запосленог у организациону културу, преношење професионалне мудрости, знања, вештина и ставова који су особени за конкретну организацију и део су њеног идентитета, али и њене јединствене мисије. Постоје два основна приступа менторству: спонзорски (заступљен претежно у САД-у, где је главна улога ментора повезивање штићеника са утицајним људима и његова промоција у стручним/пословним круговима) и развојни (заступљен претежно у Европи, где је главна улога ментора пружање подршке менторисаном за његов лични и професионални раст и развој). Током реализације тренинга акценат је на развојном менторству.

Менторске компетенције могу се грубо сврстати у две категорије: оно што он/она ради (управља односом, помаже и подржава; и управља трансфером компетенција) и оно што он/она „јесте“ (личне карактеристике и велико искуство). Ментор треба да има развијене вештине проактивног приступа, подршке и охрабривања стажисте како би развио самоувереност, самосталност и аутономију у његовом раду, али у исто време поставља изазове, критикује и конфронтира, како би код кандидата развио критичко мишљење. Стога мора да има знања везана за сам процес менторства које пролази кроз неколико фаза. Клатербак (2009) говори о четири фазе менторског односа: увођење (почетак), средњи период, привођење односа крају и поновни почетак.

Менторство у правосуђу, као друштвеној функцији која захтева примену скривеног искуственог знања, представља незаобилазни облик рада који омогућава преношење компетенција са искуснијих практичара на мање искусне.

Циљ: Код будућих ментора, судија, јавних тужилаца и њихових заменика оствестити једну нову улогу коју ће ускоро преузети, упознати полазнике са значајем, карактеристикама и развојним фазама саме улоге креирање једне нове врсте сензибилитета у професији, сензибилитет за рад са полазницима почетне обуке, сензибилитет за преношење личног знања и искуства и фацилитирање процеса учења код других (младих и мање искусних).

Нивои обуке: У оквиру процеса развијања компетенција ментора можемо разликовати два нивоа обуке за менторство. Током првог нивоа обуке развија се сензибилитет полазника за овај облик рада, указује на пожељан менторски однос и развијају вештине потребне за обављање ове андрагошке делатности. На другом нивоу обуке се кроз метод симулације врши супервизија развијености менторских вештина и кроз реалан проблем указује на даље могућности и правце развоја полазника као будућег ментора.

Циљна група: Судије, јавни тужиоци и њихови заменици

Методологија: Што се тиче методологије рада, вреди напоменути да је она условљена циљевима које треба постићи, као и карактеристикама групе са којим ће бити рађено. Што се тиче облика рада користиће се рад са целом групом (у оквиру уводних теоријских поставки, коришћењем методе предавања/презентовања); рад у малим групама коришћењем интерактивне технике под називом “World Cafe”; као и рад у паровима кроз коришћење драмске методе, односно “Role play”. Битно је нагласити да ће у свим облицима рада и приликом коришћења поменутих метода и техника бити максимално имплементиран принцип интерактивности, односно, наглашена је интеракција између полазника и тренера, али и између самих учесника.

Радни материјал: Штампани материјал за полазнике (*handout*): Менторство појам и фазе, Фацилитација, Полазник у менторском односу, Проблеми у менторству; модерацијске картице; фломастери; папир за флип чарт; креп-трака; маказе; ППТ (*Power Pint Presentation*).

Планирани број семинара: Осам семинара годишње, у свакој апелацији по два дводневна семинара.